کۆرۆنا: تێکشکانی سیستەم -١... ئامادەکردنی لە ئەمانیەوە: کاوە جەلال

ئامادەکردنی لە ئەمانیەوە: کاوە جەلال
دیمانەیەک لەتەک ئەنست ڤلف، ڕۆژنامەوان. ئەم دیمانەیە لە 20.03.2020 لە (eingeschenkt.tv) ئەنجامدراوە. لە خوارەوە بەکی کەمی دیمانەکە بە داشتنەوەیەکی ئازاد دەدەمەوە. ک. ج.

بەشی یەکەم

- ئەرنستی هەژا، تە کتێبەکەت بەم ناونیشانە نووسیوە: "سونامی ی دارایی بەڕێوەیە". ئایا هەنووکە خەمان لە کۆدا دەبینینەوە؟ لە سەرەتای یان لەنەو جەرگەی سونامیەکەداین؟
- ئەمە لەنەو جەرگەی سونامیەکەداین. ئەوەی هەنووکە دەیبینین دوایەمین گۆڕە شەپۆلی سونامیەکەیە. ئەمە پێشتر دوو گۆڕە شەپۆلی دیکەی سونامیەکەمان ئەزموون کردووە، یەکەمیان ساڵی 1998 بوو، ئەو دەمە سیستەمی دارایی هەندەی نەمابوو تێکبشکێت، پاشان ساڵی 2007/2008 کە سیستەمی دارایی لە لایەن بانکە ناوندییەکانەوە ڕزگار کرا، ئەوەش بە ڕاندنی زەری پارە بە نەو سیستەمەکە و دابەزاندنی بەی سوود. لە ئێستا پەدەچێت شەپۆلی کۆتاییمان هەبێت، چونکە ئێستا دەبێت لە پاشخانی تێکچوونی بەرسەکاندا کە ئەم ماوەیە لە بازاڕانی پشکەکاندا یان لە بازاڕەکانی قەرزپێداندا بینیمانن، بەمبی دیرۆفاتەکە (*) تەقیبەتەوە. کەواتە ئەم سیستەمە تازە تیاچوو. ئەوەی ئەمە هەنووکە دەیبینین، بریتییە لە تێکشکانی تەواوەتی و سەرجەمییانەی سیستەمی دارایی، واتا ئەو سیستەمە کە ماوەی 70 ساڵ لەگەڕ بوو.
- ئەمە هەردووکمان دەزانین کە لە تیەریدا سیستەمەکانی سوو تەمەنکورتن. لە لە ڕابوردوودا بانکە ناوندییەکان هەوڵیان دا بەڕەی دابەزاندنی بەی سوو و لافاوی پارەو هەموو ئەوانە لە ژیاندا بهەنەوە کە لەژەر مەترسیی مەرگدا بوون. ئایا ئەو ئەمجارەش سەردەگرێت؟
- من وای بە دەچم کە ئەو ئەمجارە سەرناگرێت. ئەمە لە دیسەمبەری ڕابوردوودا تێکشکانێکی گەورەمان هەبوو. پێشتر

بی یەکجار زۆری پارە خرایە نێو سیستەمەکەوە، بۆی سووکان بڕدەوام زۆرتر دابەزنەران، ئەوجا بەدووێدا هەوە درا سیستەمەکە هەکوپەک بکرێتەوە، واتا بگەڕێنرێتەوە بۆ شوێنە ئاسایییەکەی. لە ئێو هەوڵە دیسەمبەری ئابووردوو شکستی هێنا. لە دیسەمبەری ئابووردووەوە سەرلەنوێ دەبینین کە بۆی سووسەندن بڕدەوام پتر دادەبزێنرێت، ئەوە بە شێوازێکی یەکجار زۆر. لە دەوڵەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا دوو کەمکردنەوەی بۆی سوو ئەنجامدران، بە هەڕەی یەکجار زۆر، جارێک بە بۆی0,5%، جارێکی دیکەش وا بزانم 1,5% یان 1,25%.

- بە هەر حاڵ کتوپڕ دابەزێنرا بە سەر ئاستی سفر. وابزانم ئەوە شتوی یەکشەممەی ئابووردوو بوو. خەڵکی دەبوو دابەزاندنەکە هەڕەی چوارشەممە ڕووبدات، لە ئەنجامدانی دابەزاندنەکە لە یەکشەممەدا سیگنالێک بوو بە بازاڕەکانی دارایی کە پێی گوترێن: بەهەزان ئیمە ناتوانین تا هەڕەی چوارشەممە ئابووستین...
- دروستە. ئەوەش پێشانی دەدات کە بانکە ناوەندییەکان چیدی دەرفەتیان نەماوە بە ئەوەی ئەم سیستەمە ڕزگاربکەن. ئەوان تەنیا ئەم دوو دەرفەتیان هەیە: یان بڕدەوام پارەی زیاتر دەرخواردی سیستەمەکە بدەن یان بۆی سووکان دابەزێنن هەتا ئاستی ژێر سفر. لە ئێو دابەزاندنانەی بۆی سوو نەیانتوانی مەبەست بپێکن. هەموو وەبەرهێنەرانی پارە پشکەکانیان فرۆشت، ئەوان بڕیاریان چوون بە بەرسەکان و شتانە دەستیان کرد بە کڕینی ئاڵتون و زیو. بە هەر حاڵ، هێنووکە سیستەمەکە لە تێکشکاندایە، بە دیدی من تازە هیچ شتێک فریای ناکەوێت. بڕگومان ئاستا دەبێت تاوانبارێک بدۆزرێتەوە بە ئێو تێکشکانە. من باوڕم دەکەم ئاستا ئێو تاوانبارە دۆزراوەتەوە، ئەوەش لە فۆرمی قایرەسێکدا.
- لە ئێو دوژمنە نادیارە.
- بڕگومان وایە. من پزیشک نیم، شارەزاییم لە پزیشکیدا نییە، لە من دەزانم هێندێکی ئەوە ڕاست نییە کە بە ئەمە دەگوترێت. منیش سەرەتا پەیوەند بە قایرەسێکەوە ترسام، دوای ئەوەی یەکەم هەواڵەکانمان لە چینەوە یان هەواڵە ترسناکەکانمان لە ئیتالیاوە پێگەیشتن. لە مرۆڤ پەویستە لێرەدا ئارام بێتەوە و بە تەواوەتی لەوە بکۆڵێتەوە کە ئێو هەواڵانە لەکۆوە دێن. لە پشتی هەموو هەواڵەکان و هەوشەکانی ناخۆشکەوتنەوە هەکخراوی تەندروستیی جیهانی (WHO) خۆی دەبینێتەوە، ئاستاش گرنگە بپرسین کە کێ لە پشتی ئەم

ڕۆکخراوی تەندروستیی جیهانییەوەیە. ئەم ڕۆکخراوە ساڵی 1948 لە لایەن چەندین دەوڵەتەوە دامەزرێنرا، هەر ئەو دەوڵەتانەش لە یەکەمین دە ساڵەکانی تەمەنیدا بە تایبەتی پارەکەیان بە دابین دەکرد. لە ئەوە لە میانەی هەوڵشاندنەوەی ڕۆسا و ڕۆنوماکانی پەیڕەویدا لە هەز خرا، ئەمەش دیاردەیەکی زۆر گرنگ بوو لە کایەی سیستەمی داراییدا، کە پێکەوە لەتەک شۆڕشێکی زۆبڵاحی بە ئەهلیکردنی کەرتی دەوڵەتیدا ئەنجام درا، کە هەروەها ڕۆکخراوی تەندروستیی جیهانیشی گرتەوە. ئەوە بوو لە حەفتاکانەوە باربوویی دەوڵەتییەکان هەمیشە کەمتر کرانەوە، بەرانبەر ئەوەش باربوویی ئەهلی چوونە نەویەوە، ئەو دامەزراو و فیرمایانەش بریتین لە فوندەیشنەکان و پیشەسازیی دەرمان کە هەنووکە 85%یان لەدەستدایە.

- کەواتە ڕۆکخراوی تەندروستیی جیهانی ئەرگانێکی لەبیی پیشەسازییەکانی دەرمانە؟
- من وای دەبینم. ئاخر گەر مرۆ تەمویلە داراییەکە لە پاشخانەدا ببینێت، ئەوا ناچارە ببڕێت کە ئەستا نێک دەوڵەتان، بەکو فوندەیشنەکان و پیشەسازیی دەرمان کاریگەرییان بە سەرییەوە هەیە. ئەو دامەزراوانەش هیچی دیکە نین جگە لە ڕۆکخراوی ئەوتە کە تێیاندا کەسانی دەوڵەمەند پارەکانیان لە دەستپێاگەیشتنی زۆریبە بەدووردەگرن. لەم پەیوەندییەدا گەورەترین فوندەیشنی نەو ڕۆکخراوی تەندروستیی جیهانی بریتییە لە (bill and miranda gates foundation)، کە خەڵی وەک ڕۆکخراوەکی خێیری دەردەخات، لە ئەوەندە بەسە کە تەماشای پاکەتی پشکەکانی فوندەیشنەکە بکەین. ئەو پشکی زۆبڵاحی لە کەکا کەلا و پەپسی کەلادا هەیە، کەواتە لە بەرهەمهێنەری ئەتەدا کە هێندە مەبەستیان تەندروستیی گەل نییە. ئەمە زۆر سەرنجڕاکێشە. ئەوجا پیشەسازیی دەرمانیش بە هەمان شێوە ئەو کاریگەرییەی لەسەر ڕۆکخراوی تەندروستیی جیهانی هەیە. با بەوانین کە لە پاندەمییەکانی ڕابوردووەدا چی ڕووی داوە، بە نموونە کاتێک ساڵی 2005 ئەلفلەنزای باڵندە بڵاوبووە. ئەو دەمەش وەک ئەمە لە لایەن ڕۆکخراوی تەندروستیی جیهانییەوە پڕچەکرداری هاوشێوە نوێنرا. ئەو دەمە بەڕێوبەرێکی ڕۆکخراوەکە گوتی، کە بەهای ئەو ئەلفلەنزایەوە چاوەڕوانی 7 ملیۆن مردوو دەکەن. ئەو دەمەش هیستریایەکی یەکجار گەورە وروژێنرا، حکومەتەکان ناچار بوون بە ڕێژەی خیاڵی دەرمان لە پیشەسازیی دەرمان بکڕن، لە لە

سەرەنجامدا کەمێک زیاتر لە 150 کەس بەهای ئەو ئەلفلەنزایەوە مردن، لە ئەمانیا یەک تاکە کەس نەمرد. لە تیجارەتکە بە هۆی خیالی ئەنجام درا. ئەوجا هەمان ئەو بەهاوبەرە ساڵی 2007 گواستیەوە بە لای یەکێک لە گەورەترین پیشەسازییەکانی دەرمان بە ناوی نۆڤارتیس (Novartis). ئەو هەموو بەرژەوەندییە لە پاشخاندا کاران. گەر مرۆ هەچاوی ئەمانە بکات، ئەوا ئەمە پۆیست ناکات بخزێتە نێو هیستریاوە.

- کەسان هەن کە بە ترساندن پارە پەیدا دەکەن، ئەمە لە لایەکی دی ئەم قەناغەی دەریقاتمان هەیە، کە کەرسەکانی بەرسە دادەبەزن. ئەستا سەرەتای ئیفلاسکردنی چەندین فیرما دەستی پێکردووە، دەوڵەتکانیش بە هەمان چارەسەری هابوردوو وەڵام دەدەنەوە، کە لە خودی هابوردووشدا سوودی نەبووە، واتا هشتنی زەرتری پارە، یان هەکخستنی کاری کورتخایەن و هتد. ئەوجا بەهای هیستریای کەرناوە دەوڵەتان لە ئاستی جیهاندا بواری ئابووریەکەی خیان لەکاردەخەن، لەرەشدا بەی پارە هەدەئاوسەنرەت، لە بەرانبەر ئەوە هەنووکە دەرخستەکانی شمەک و کاروباری خزمەتگوزاری بچووکتر دەبنەوە. ئایا ئەوە ئامادەسازییەکی تەواوەتی نییە بە هیوپەر ئینفلاسیۆنێک (گرانبوونی بەزری شمەک)؟
- بەگومان وایە. وابزانم هەنگ کەنگ یەکەم دەوڵەت بوو کە "هەلیکۆپتەر مۆنی" (helicopter money)ی بەگەرخست، واتا پارەی هەلیکۆپتەر کە بەو پێیە هەر هاوەاتییەک بڕێک پارەی لە لایەن حکومەتەوە یان بانکی ناوەندییەوە بە حەوالە دەکرەت. هەروەها ئەمەریکا هەمان پلانی هاگیاند، حکومەتانی دیکەش لەم پێوەندییەدا تێبینیی خیان دا. لە پارەی هەلیکۆپتەر دوایمین هەوڵدانی هیوابڕاوە بە هزگارکردنی ئەوە کە چیدی هزگار ناکرەت. ئاخر ناشەت تەنیا یەکجار پارەی هەلیکۆپتەر بدرەت، بەکو دەبەت ناوبەناو لە میانەی دیاریکراودا بدرەت، لەرەشدا ئاشکرایە گەر دەست بنرەتە بینی بواری ئابووریەوە، ئەوا دەبەت شتێک پارە بەو خەڵکە بدرەت تاکو خیان لە ژیاندا بهەنەوە. ئەوجا خەڵک بەو پارەیە شت دەکەەت، کە کاریگەریی لەسەر نرخەکان دەنوێنەت، بەیە دەتوانین ببەزین کە ئەوە هیوپەر ئینفلاسیۆنی بەدوودا دەت.

…

ئەوجا پێیوەند بە نرخی نەوتەوە نەوەندکی دیکەی گرنگمان هەیە. ئەمە هەنووکە تەنیا تێکشکانی سەرجەمیانەی سیستەمی

دارایی‌مان لە جیهاندا نییە، بەڵکو هەروەها خەمان لە سەرەتای سەردەمی ڕەخستنەوەیەکی ستراتیژیانەی نەوتی ڕەخراوی جیهاندا دەبینینەوە. لە مانگی سێی ئەم ساڵدا ووداوەکی گرنگ هەبوو کە لە نەوەندی گشتیدا ئەوەندە دانوستان نەکرا، واتا کۆنفرانسی ئۆپیک لە ڤیین. هاوکات لەپاڵ ئەودا ڕەخراوەکی دیکە هەیە بە ناوی ئۆپیک پلوز (Opec plus)، کە ڕوسیا و چەند دەوڵەتکی دی سەر بە ئەمیانن. ئەم دوو ڕەخراوە گەورەترین دەرهێنەری نەوتن لە جیهاندا. لەم ڕووشدا دەوڵەتی سعودی عەرەبی کە لە ڕژهەڵاتی نزیک یەکێک بوو لە گرنگترین هاوپەیمانەکانی ئەمەریکا، تەواو ئاشکرا دژی ئەمەریکا وەستایەوە. بەگومان سەرجەمی مەسەلەکە کەمەک شاررایەوە، وا پێشان درا کە گەیا سعودی عەرەبی و ڕوسیا ناتوانن ڕێکبکەون، لەڕشدا مەسەلەکە ئەوە بوو کە بەی دەرهێنانی نەوت کەمبکرێتەوە، چونکە هەنووکە بەهەی کەمیی ڕژێی بەرهەمهێنانەوە زەر کەم داخوازی لەسەر نەوت هەیە، بەڵێ ویستیان بەی دەرهێنانی نەوت سنووردار بکەن بە ئەوەی نرخی نەوت بەرز بمێنێتەوە، لە لەسەر ئەوە وا پێشان درا کە گەیا نەیانتوانیوە ڕێکبکەون، ئەوجا گەیا ناکەکی هەبووە لە نێوان سعودی عەرەبی و ڕوسیادا. لە گەڵ بە وردی بڕوانین، ئەوا دەبینین کە گەورەترین دژاوی ئەم مەسەلەیە ئەمەریکایە. ئەمەریکا لە ساڵانی ڕابوردوودا توانیی بڕێی فڕکینگ-ەوە (Fracking) خەی لە ڕووی وزەوە سەربخە بکات، لە سەدان ملیۆن دۆلار ژێنرانە نەو ئەم ئیندوستریەی (گەڵە فیرما بەرهەمهێنەری) فڕکینگەوە. کێشەکە ئەوەیە کە فڕکینگ پێویستی بە نرخکی تا ئادەیک بەرز بە نەوت هەیە، نزیکەی 60 دۆلار بە هەر بەرمیلێک، …

- لە ئێوان لە حاڵەتی نرخی هەنووکەی نەوتدا بە 20 یان 26 دۆلار زیانی زەر گەورە دەکەن…
- بڕێی ئەو فیرمایانە لە تەکشکاندان. ئەوجا دەبێت هاوکات ئەوەش بزانین کە هەنوکە گەورەترین بڕقی قەرزمان لە ئاستی جیهانیدا هەیە. هەموو ئەو قەرزانە کە هەن و دەبێت بدرێنەوە، هەنووکە توانا بە دانەویان نییە، بەڵێ ئێستا بەی قەرزی تەواو (**) چەند جا زیاد دەکات، لەم ڕوانگەیشەوە سیستەمی دارایی لە چەند لاوە فشاری لەسەرە کە ئیدی ناتوانێت خەی بهێنێتەوە. کێشەکەی دی بریتییە لە بڕقی دەریقات. بڕێ تەنیا دابەزینی نرخی نەوت بە ژێر 30 دۆلار لە

توانایدایە بەقی دەریقات بتەقنەت، چونکە نەوت لە ئاستی جیهاندا گەورەترین بابەتی بازرگانییە، سەرجەمی بازرگانیکانیش لە بواری نەوتدا بەشی دەریقاتەوە مسگەر دەکرێن، ئەم مسگەرکردنەش کاری خۆی پێ بەدیدەهێنرێت گەر نرخی نەوت تا ئادیەک لە ئاستێکدا ڕابگیرێت.

() دەریقات: ئامرازێکانی دارایی کە نرخەکەیان یان کەرسەکەیان لە بابەتێکی بازاڕەوە وەک بەهایەکی زەمینەیی دیاریدەکرێت. (*) قەرزی تەمەن بەو جۆرە قەرزە دەگوترێت، کە لە لایەنی قەرزدەرەوە ڕیسکێکی گەورە لە خۆ دەگرێت، کە دەشێت قەرزوەرگر توانای دانەوەی نەبێت.

ئەمەی دوای کۆرۆنا … عومەر محەمەد

ئەمڕۆ جیهان لەبەردەم کارەساتێکی جیهانیدایە، پەتای کۆرۆنا ژیان وپەیوەندی کۆمەڵایەتی وئابووری جیهانی خستووەتە دۆخێکی نائارام و جیاوازترەوە، بەگومان پەیوەندی سیاسیش لەسەر ئاستی دونیادا گەڕانکاری بەسەردادێت و کاریگەری وکاردانەوەکانی لە سەرەتای دەرکەوتندان، ئەوەی کە هەتا ئیستا بەڕوونی دیارە نائارامی جیهانە بەدەست قایرەسی کۆرۆناوە، دۆنا هەشتا نائارامی سیاسی وەک پێویست بەدیار نەکەوتووە. بەڵام سەرەتاکانی لە لەدوانەکانی کۆشکی سپی و مەسکەو پێکیندا دیارن.
ئەگەرچی هەشتا ڕێژەی مردن بەهۆی کۆرۆناوە کەم، بەڵام وروژاندنی لەراگەیاندندا دەڵاوکێ وترسێکی زۆری بەجۆهەشتووە، ئەمەش بێ هۆکار نییە، بەهەرحاڵ ئەستا مرۆڤایەتی لەبەردەم پرسیاری ئالۆزدایە، ژیان و بەرەوبردن بەرەو کوێ دەچێت ؟ چارەنوسی مرۆڤ بەتایبەتیش مرۆڤی کەم دەرامەت چی وچۆن دەبێت؟ ئیدی مرۆڤ چۆن دۆزی و چۆن دەمرێت ؟ ئەمە پرسیاری هەموو مرۆڤێکە جا کەسێکی سادەی ناو کۆمەڵگابێت یاخود سیاسی، مرۆڤکان هەرچییەک بن (ئاینی وئایدەلۆژیی بن، هەر پێگەیەکیان هەبیت، یان نەیانبێت ؟ دیندارین یان بێدین چەپن یان ڕاست) هەموو بەدوای وەڵامەوەن.
لەباری گەنگەشەوە ڕاوبۆچوونکان جیاوازن، مەلاکان سەرەتا بەغەزەبی

خوداو دواتر بەرحمەتیان دەزانی، رایەکیش هەیە بەدەستکردی وەتان و جەنگی بایەلۆژی دەزانن، هەندەکیش وای لەک دەدەنەوە زەوی بەدەست بەرهەمهێنان و پیسکردنی ژینگەوە ماندووە، بەڵام گرفتی ئەم تەوانینە لە سەرباری دیوەزانستییەکەشی زیاتر لە ئایدیالیزم و خورافیاتەکەیدایە کەوەک تەوێیەکی یەزدانی لەکدانەوەی بەدکردەت، لە کاتەکدا ئەمە بەرهەمهێنانەوەی جارەکی تری تراژیدیای مرۆڤ بەناودونیای خوون وخەیاڵ و چاوەڕوانی و بەدەستهاتی مرۆڤ، لەکاتەکدا کە هەر هەژمونی مرۆڤ دەستکاری سروشتی کردووەو کەوتووەتە وەزەی و ئاسمان و زەوی ودەریا دەپشکنێ و هاوی قازانج دەکات، جەنگی گەورە هەدەگرسێنێ .راستە مرۆڤ وزەوی پەویستیان بەپشووە. بەڵام ژیان بەمرۆڤ و پاکی بە ژینگە، بە دوعاو پاڕانەوەی ئایندەران و خوون وخەیاڵی هەمانسیانە ناگەڕێتەوە، بەڵکو بەپلان وهوشیاری وکەم بوونەوەی تەماح وهەڕەپی قازانج دەبەت.
نیولیبرالیزم و بازاری ئازاد مرۆڤایەتی هەداوەتە پەراوێزەوەو قازانی کردووەتە سەنتەر، بازاریش قازانج وجوڵەی دەوە، هەروەک چەن جەنگە گەورەکانی مەدەرنە خوێن وجەستەی ملیونان مرۆڤ رایدەگرن وماشێنی گەورەی جەنگ هایینی مرۆڤ و خەرجکردنی باروت وعەقڵی زاناکان و نەخشەو پلانی ژەنراڵەکانی جەنگی دەوە، بازاریش پسپۆڕەو زانای گەورەی ئابوری وبازرگانی و بەرهەمهێنان و دەزینەوەی کەیارو بەکاربەرو هونەری بازاڕکردنی پەویستە.
لەراستیدا ئەم دەخەی جیهانگیری مرۆڤایەتی ماندوو دەدەنگ کردووە، هەمووشتەک لەپەناوی قازانجدا، لەکاتەکدا مرۆڤی ئاسایی هەموو شتەکی لەپەناوی ژیاندا دەوێت، ئەوەی قازانج لە خوێنیدا دەگەڕێ سەرمایەدارێ نەک هەموومرۆڤەک، زەرینەش ئەوەی هیوای بە دەخوازن ژیانەکی شکۆمەندانەی ئارامە نەک قازانجی زەرو وەرانکردنی زەر، جەنگاوەرانی سوریاو عەراق ئەوەی هیوای بەدەخوازن وەستانی جەنگ و گەڕانەوەیە بە ژیانەکی بەسەرئەشە، بەڵام کەمپانیا گەورەکانی بەدەستهێنانی وزە ئەوەی هیوای بە دەخوازن بەدەستهێنانی گازونەوت لەسوریا نەک سەلامەتی گیانی مرۆڤکان!
لەدوای کەرنا دەوڵەت وکەمپانیا زەبەلاحەکانی دونیا بەجۆرەکی تر نەخشەی ژیان وجەنگ وململانەکان دەکێشنەوە، بەڵام بەدنیایی ئەوەی بیری لەدەکەنەوە بەرژەوەندی تایبەتیە نەک گشتی، قازانج نەک سەلامەتی مرۆڤایەتی، بەڵام ڕەنگە شەوازی جەنگ وململانەکانیان بگۆڕن، دەرمان وفاکسین دەچنە پاڵ نەوت وگاز ودکتۆرو نەرس وکارمەندانی تەندروستی لەپاڵ سەربازو ژەنراڵەکانی جەنگ دادەنرێن، کارگەی چەکسازی و زانایانی بەمبەکان و زانایانی بایەلۆژی ئەرکیان گرانتر دەبەت، فایرسی کەرناو ئەوانەی تریش کەلە داهاتودا

ناوەکیان بە دەدەزرێتەوە جگەی ساروخە زیرەکەکان دەگرنەوە.
هەرچەندەک بەت ڤایرەسی کۆرنا لەروی فیزیکییەوە لە ئێستا کوشندەتر نابێت، بەڵام نائارامی ودڕاوکێ و جەنگی دەرونی زەمینەسازییەکی باش دەکات بۆ جەنگی داهاتوو، زۆربەی پسپۆڕانی ئابووری پێیان وایە "جەنگی سارد" کە ئێستا سەرکی ویلایەتە یەکگرتووەکان، دەناڕد ترامپ دژی چین بەتایبەتی بڕپای کردووە، بە هەردوو لایەن "وێرانکارە دەبێت". بەڵام پەدەچێت جەنگێکە بە هەموو جیهان وێرانکار دەبێت ئەم گرنگی دانەش بەکۆرانا ئەوەی لەدەخوەندرێتەوە کە مرۆڤ ئامادەبێت بۆ مەرگی دەستجەمعی و بەرەحمی، کەهەر ئێستا هەست وسۆزی مرۆیی رولەلەژییە، دەوڵەتەکانیش خوێنساردانە تەماشای مەرگی مرۆڤەکان دەکەن، ئیدی دیکتاتۆرەکان وەک سەدام وهیتلەرومیلۆسۆڤیچ وئەردۆگان نامێنن، کە ئەوانەی بەکەمێ دەیانکوشتن دەبوو پاساوەکیش بۆ هەڵوایەتی تاوانکەیان بدۆزنەوە، بەتەمەتی (ڕۆگەرز پیسکۆو خیانەتکارانی نیشتمان)دەکوژران، ئیدی مەرگی بەکەمەڵی مرۆڤ دەچێتە دەخەکی تڕوە بەپشچاوی ئازیزانەوە دەبێ و دەوڵەت و پیاوانی ئاینیش وەک قەدەری خوایی و کارەساتی سروشتی و پەتاوتاعونی سەراسەری وێنای دەکەن.

(فەیلەسوفی ئیتالی جیرجیئاگامبێن خاوەنی کتێبی، بیرکردنەوە لەوانگەی چەپەوە، لەوتارێکی هەژی ٢٦ ی فەبریوەریدا پێیوایە ئەمە لەلایەن دەسەڵاتەوە گەورە کراوە بۆ بڕتەسک کردنەوەی ئازادی لەخەڵک و هاهنانیان بۆ دەسەڵاتی زیاتری دەوڵەت بەسەریانەوە، هەمان بڕچونی هەبوو لەساڵی ٢٠١٦ دا کاتێک بۆ هەی هەرشە تیرۆریستییەکانی داعشەوە، دەوڵەتەکانی ئەوروپا باری نائاسیایان هادەگەیاند.) بروانە لینکەکەی خوارەوە ماڵپەڕی ئاوێنە ڕۆژی ٢٤ی ئازاری ٢٠٢٠- ئەنوەر حمەودارا عەزیز. بەپڕچوانشەوە ژیژاک دەڵێت ڤایرەسەکە پاشکۆی بەسەرمایەداری دەکات ومرۆڤایەتی یەک دەخاتەوەوسنورەک بەسەرمایەداری دادەنێت، هەر لەئاوێنەدا ئاماژە بە وتارەکەی سلاڤۆی ژیژاک، کراوە کە (هەخنە لەم بڕچونە ئاگرێت وپێیوایە ئەم پەتایە جدییەوو لە دواجاردا زیاتر بڕەو بەکەمێنیزم دەدات، چونکە سەرکەوتن بە سەر کۆرنادا هاوکاری وەاتانی دونیائەخوازێت)
زاهیرباهیر نوسەریی دیاری ئەنارشیست لەوتاری ئەمڕیدا کەڵە واکەیدا باوی کردووەتەوە، باس لە ڕەوشی لەندەن و هەنگاوەکانی دەوڵەت دەکات بۆ بڕتەسککردنەوەی ئازادییەکان و بەمشوری وخوێنساردی لەبەرانبەر توشبوانی ڤایرەسی کۆرناو دەست ئاوااکردنی پلیس بۆ ئیجرائاتی توند لەگەڵ سەرپڕچی کاران، باهیر

نوسیوەتی : (دیمانەی دوێنی شەوی کاتژمێر ٧ی کەنالی 4Tv لەندەن لەگەڵ وەزیری تەندروستی و دکتۆرکان بۆتایبەتی کە ئاپۆرتی خەستانەیکیش خوڵنرایەوە دەریخست کە هیچ ئامادەکارییەك نەکراوە. تەنانەت هەندێك لە دکتۆرو نەرسەکان لەسەرحسابی خۆیان پێداویستی خۆپاراستنیان کڕیوە. ئێستا ڕونە کە حکومەت خەمی هاووڵاتیانی نیە)
جاک ئەتالی گۆرە ئابوریناس و سوسیۆلۆجیستی فرانسی و ڕاوێژکاری پێشوی سەرۆك شیراك لە بڵاگی خۆیدا بابەتێکی گرنگ وئوممێد بەخشی بەناوکردووەتەوە هاورەگەزانی وەریگێڕاوەتە سەرزمانی کوردی ڕای وایە کە لەسەرتاوە بەوریایی وهۆشیارییەوە مامەڵە لەگەڵ ئەم دۆخە تەندروستییەدا بکەین کەسێکی دیکەت بە دۆخێکی سیاسی گرنگترین کارێک کە پێویستە بکرێت کەنترۆکرنی شێوەکانی هەڵچونە تەندروستی و ئابوورییەیە کە جیهان دووچاری بووە.
جاک ئەتالی دەڵێت : "هیچ شتێك گەرەنتی سەرکەوتنمان ناکات و لە کاتی شکستماندا گیردەی ساڵانێکی سەخت و تاریک دەبینەوە ئەمە بەواتای ئەوە نیە کە کارساتەکە حەتمیە، بەڵام بژاردەی بتوانین ڕێگری لە بکەین پێویستە دوور بەوانین، بە ڕابردوو و داهاتویش هەتا بەرچاو ڕوون بین لەمە ڕووداوەکان "
ئەوەی جیگەی مەترسییە درندایەتی و بەویژدانی سەرمایەداریە، پەدەچێت جەنگێکی بایۆلۆژی هەبگیرسێنێ و جارێکی دی دونیای دوجەمسەری دروستبکەنەوە بەناوی ئەمجارە ململانێی جەمسەری چینی وئەمریکی مرۆڤەکان بهاەت، ململانێی بازرگانی چین وئەمریکا لە ئازاری ساڵی ٢٠١٨ ەوە هەتا دێت گەرمتر دەبێت، (دوابەداوای بەیاری ترەمپ بە داسپاندنی نرخی کاڵای چینی بۆتایبەتیش بە سەر پێداو فافۆنی هاوردە کە لە چینەوە دەچوونە ئەمریکا دەستی پێکردو) بروانە ماپێری سەحر ١٦ی تەموزی ٢٠١٨ (هەرئەوسا یانگ ججی سەرۆکی لێژنەی کاروباری دەرەوەی پارتی کۆمۆنیستی چین لەبەرانبەر ئەمریکادا گوتی : بژاردەندیە گرینگەکانمان هەڵی سووری پێکینێ، هەرلەبەر ئەمەش هیچ وەتاتێک، لەوانە ئەمریکاش نابە لە بارەی لاوازکردنی بژاردەندیەکانی چین تووشی وەهم ببێت. وتیشی پێکین سەرباری هەڕەشەکوتی سیاسیی ئاشتیانەی خۆی داکۆکی لە بژاردەندیە گرینگەکانی خۆی دەکات.) هەمان سەرچاوەی پێشوو.
چونکە سەرتاکانی ئەم جەنگە دیارە هەرچی چینێ شەرمنەکانە باسی ئەوە دەکات کە ئەمریکا قایرەسکەی پیتاندووەو هەرچی ئەمریکاش حزبی شیوعی چین بەوە تەمەتبار دەکات زانیارییان پێنادات لەسەر نەخشەکانی کۆرۆنا پەمپیە دەێت: (حیزبی شوعی چین بەشدار لەپێنەدانی زانیاری تەواو لە سەر نەخشیەکە بە ئەوەی خەڵکانیتر تووش نەبن، کاتی ئەوەش دێت چین تاوانبار بکەین بەم قەیرانە، بە

درێژایی هەزار ساڵی رابردوو هەموو پێتایەکی گەورە بۆتە هۆی گواڵنکاری بنەڕەتی لە سیستمی سیاسی میللەتان و ئەو بەهایانەی کە سیستەمەکانیان لەسەر بنیات نراوە. ئەگەر پێتای کەڵەرای سەدەی چواردە لە ئەروپا وەک نمونە لەبەرچاوبگرین کە بووە هۆی لەناوبردنی نزیکەی سێ یەکی دانیشتوانی کیشوەرەکە ، دەکارین بە زیادەییەوە بڵێین کە رەنگە گرنگی گەلەوەی ئەروپای کەن چاوبخشێنتەوە بە پایەی سیاسی پیاوانی ئایینیی و گەلانکاری رۆشنبیری تیا بکات. لە ئەنجامدا دەزگاکانی پۆلیس هاتە کایەوە بۆی تاکە شۆوازەک بوو بە پارێزگاریکردنی گیانی دانیشتوان. ئەوش بوو بە هۆی لەدایکبوونی دەوڵەتی هاوچەرخ و لە گەڵیدا بەاوبونەوەی تەوژمەوەی زانستی وەک بەرئەنجامی راستەوخۆی ئەو کارەساتە تەندروستیە مەزنە) ەای ئەم ئابووری ناسێ ئومێدبەخشە هاوکات رەنیشاندەریشە بۆی کەمتر کالای ناپێویست بکڕین و بگەیەنێوە بە پێداویستیە بنەڕەتیەکان، بۆرای جاک ئیدی لە پێست کۆرانادا " فۆردبین رەزی مرۆڤ وزەوی بگرین، لەراستیدا ئەوە گرفتی مرۆڤی هاوچەرخ بووە کە غروورانە یاخود گەلانە بەسەرزەویدا رەیشتووەو نرخی بە دانەناوە، ئیدی رەنگە مرۆڤ بریتی دەبێت لەیارەتیدانی یەکتری بە ەودانی ئەو گەلانکاریەکی باشترو جدی ، نەک ئەم ئەستێرەیە وەرانبکەین.

عومەر محەمەد
٢٥ی ئازاری ٢٠٢٠ – سلێمانی

سەرچاوەکان

1. ماپەکەی ئاوێنە رۆژی ٢٤ی ئازاری ٢٠٢٠- ئەنوەر حەمەو دارا عەزیز.
2. وتارێکی هاوڕێم زاهیر باهیر رۆژی ٢٥ی ئازار لەوالی تایبەتی خۆی.
3. http://kurdish.sahartv.ir/news/%D8%AC%DB%8C%D9%87%D8%A7%D9%86-i345268 تێلەفزیونی سەحر- کوردی
4. سەرچاوەی قسەکانی پەمپیۆ کەناڵی (CNN) ە کە هاوڕێم جەبارئەحمەد وەریگێراوەتە سەر زامانی کوردی وڵەوالی خوی باوی کردووەتەوە.
5. جاک ئەتالی گەورە ئابوریناس وسوسیۆلۆجیستی فرانسی و راوێژکاری پێشوی سەرۆک شیراک کە لە بڵاگی خۆیدا بەخش وباوی کردووەتەوە، نەوزاد شوانی وەریگێراوەتە سەرزمانی

کوردی وەرژی ٢٥ی ئازاری ٢٠٢٠ لە واڵامی خۆی بەاوی کردووەتەوە.

نامەی نووسەرێکی ئیتاڵی بە سەرکۆکانی ئەمانیا، بەریتانیا، فەڕەنسا، ئەمریکا … وەرگێڕانی : ڕزگار عومەر

کاتە تراژیدیا شوناسی یەکگرتوو لێق دەکا

ئەمەتان بە تەنیا جێهێشت!
نووسینی: ستیفانۆ بەوزیی
وەرگێڕانی لە عەرەبیەوە : ڕزگار عومەر

سوپاس بۆ ئەز ماکرۆن

سوپاس خاتوو مەرکل

سوپاس کە لە کاتی تەنگانە ئەمەتان جێهێشت

سوپاس کە ڕازی نەبوون؛ تەنانەت ماسکی سادەو شتیترمان بە بەرنگاربوونەوەو بەاوبونەوەی ڤایرەسەکە پێ بدەن!

خۆ ئەمە پارەکەمان دەدا، دەزانن ؟

ئەمەی ئیتاڵی کە ئێوە بە پیس وپەخە بە بۆز، هەمەجی و ساکار، هەژار..هەندە جار بەمافیا ناویان دەبەن ! بۆم با بەبیرتان بهێنمەوە؛ ئەمە بووین یەکەم جار ڕێگاوبان و قوتابخانەمان دروست، ئەمە ئەلف و بێ ی نوسینمان فێرکردن کە ئێوە ئەمڕۆ بەکاری دەهێنن، یاساو ماف، ڕێکخستنی دەوڵەت و دەوڵەتی یاسا ئەمە بە ئێوەمان شیکردوە.

ئەمەی ئیتاڵی، خاوەنی کارە هونەریە نەمرەکانی نێو

مزەخانەکانتانین، خاوەنی دەستنوس و بەنمایی دەرینەکان کە ئەو وانەی لەسەر دەکەن و جێ بەجێی دەکەن. ئیتاڵیەکان؛ ئەوانەی بە قوربانی و بەو شتانەی پشکۆشیان کردووە خاوەنی لەسەدا حەفتای ٧٠٪ کەلەپوری هونەری و کلتوری جیهانن! کەلەپورێك کە ئەو بە ئەوەی خۆك لە مزەخانەکانتان بیبنێ نرختان بۆی داناوە! ئەمەی ئیتاڵی مانای هونەرو کلتورمان بە ئەو بەخشی کە شارستانیەتەکەی ئەمەو هی ئەوەش لەسەری بنیاتناوە، مانای بەرزو بەهاو بەکی ئیستاتیکا، ئەو پایە بەرزە لە دوای ئەمە کەس پێنەگەیشتووە، ئەمەی ئیتاڵی شارستانیەتمان پێدان، شارستانیەتێك کە وەرانتان کرد کاتێ بردتانە سەدەکانی ناوەڕاست، دوایی دووبارە بەئەوەمان دروست کردەوەو گەشە و پێشکەوتنمان سەرلێنوێ بە هەنانەوە لە هونەر، جوگرافیا، ئابووری، ئەندازیاری بیناسازی.

ئەمەی ئیتاڵی پێنیری پەرمزان، مەتزەرلا، بروشوتێ، مەرتادیلا، سەلامیی، رافیولی، توتیلینی، لازانیا، جیلاتێ، پیزا چەندین وچەندین شتیترمان داهێنا! ئەمە ترەمان بردە فەرەنسا، ئەمە ئەوەمان فێری شەراب دروست کردن و چاندنی دارمەو کرد، هەروەها ئەمەین هەموو ساڵێك دەبە دژ بە هەواکانتان بوستینەوە کاتێ لاسایی مارکە بازرگانیەکان و بەروبومەکانمان لە دونیای جوانی و مەدەلکاندا دەکەنەوە!

بەڵام ئەوە: بەڵێزان ترامپ و جێنسن

سوپاس بە ئەوە کە لە جیاتی یارمەتیدانمان هەرچی شتەکتان لەدەست هات کردتان بە تەریك کردنمان! بەڵێز ترامپ با بە بیرت بهێنینەوە، ئەگەر کەشتیوان و دەریاوانە ئیتاڵیەکان نەبوونایە ئێستا تۆ لە زەویەکی ووشك دانیشتبووی و نەتدەتوانی هیچی سەرك ببینی، ئەگەر دەریاوانەکی ئیتاڵی سەفەری نەکردبا بەرەو نەهات و نادیار هەنگۆ تۆ ئێستا تەنیا توانای پەتاتە خواردنت هەبوایە!

بەڵام تۆ بەڵێز جێنسن

بە بیرت دەهێنمەوە کە سەروەت و سامانی نەتەوەکەت لە ژێر ئەو ئاڵا ئیتاڵیە دروست بوو، کە ئەمە دامان بە ئەوە لەسەر کەشتیەکانتان هەڵیدەن تا خەتان لە هەرشی جەردەکانی دەریا بپارێزن، ئاڵای "خاچی قەشە جەرجیو" کە ناوچەی (گێنەوا)ی ئیتاڵی بە ئەوەیان دا، کە بەبەبوونی ئەو ئاڵایە ئەوە لە لایەن هەزە دەریاییەکانی دەریای ناوەڕاست بەمباران دەکران. ئەمە ئەوەمان فێرە دەریاوانی کرد، کە

بە خراپە بەکارتان هێنا بە فراوان خوازیتان. تا ئەمڕۆش هەر کاتێك تەلەفۆنتان بەکارهێنا داهێنەرەکەی ئەمڕۆتان (میوتچی) لەیاد بێت، کاتێ سیری تەلەفزیۆن دەکەن یان گوگڵ لە ڕادیۆ دەگرن " مارکەنی" تان لەیاد بێت، هەر کاتێك کارەباتان بەکارهێنا (ئەگەر تەمەن یاوەرمان بێت) لە یادتان بێت کە هەرگیز دروست نەدەبوو ئەگەر بەرهەمهێنانی بلیمەتی ئیتاڵی "فەرمی" نەبوایە.

ئەمەی ئیتاڵی؛

بانکەکان و زانکۆکانمان دروست کرد، ئەمە تیئۆری ئەگەرەکان، تەلارسازی، ئەندازیاری، گەردوناسی، ئاژۆمەری، مۆسیقامان داهێنا. کریستۆفەر کۆلەمبۆس، مارکۆ پۆلۆ، لیۆناردو داڤینشی، مایکڵ ئەنجیلۆ، بیرنینی، تیتیزیانۆ، ڕافائیلۆ، بڕۆفیلیسکي، گالیلۆ، ئەکتاڤیانۆ، فیسبازیانۆ، ئەریلیۆ، دانتی! دەتوانم بەردەوام بم تا چەند کاتژمێریکیترو ناویتر ڕیز بکەم ، هەموو ئەوانەوکو ئەمە ئیتاڵی بوون!

گومبگرن ئازیزانم، کاتێ ناوی ئیتاڵیا دەهێنین، دەبێ ڕێك بوێستی و سەردانەوێنی! دەبێ بزانی ڕۆگی شارستانیەتی ڕۆژئاوا لەریە! کاتێ لەئەمڕۆدا ئیتاڵیا هانای بۆ هێنان و داوای شتێکی لێکردن، دەبوایە بڵێی ڕابکەن و فریای بکەون، چونکە ئەگەر ئیۆ دووبارە شارستانیەتی ڕۆژئاوا ببێنەوە سەدەکانی ناوەڕاست باوەڕ ناکەم ئەمجارە ئیتاڵیا سەرلەنوێ هەڵسانەوەتان بۆ دروست بکاتەوە!

دوای هەموو ئەوە، ئەگەر پێتان وایە ئەمە پەیوەندی بە ئەوە نیە، کەواتە شتەکانی خۆتان بۆ خۆتان، چۆڵ لە ملیۆنان تۆن ئاسن ببینن کە شارەکانتانی کۆلەبچێ کردووە، کاتێکیش سەردانی مۆزەخانەکانتان دەکەن تکایە لای بەرهەمە هونەریە ئیتاڵیەکان مەوەستن چونکە ئاوا سەردانەکەتان زۆر بەخراپی کۆتایی دێ! ڕێنگە بتوانن سەردانی کارگەی ئوتومبێلە جوانەکان و کارگەکانی ئوتومبێلی گازوایل بکەن. بڕۆن سەردانی کشکەکانتان بکەن، کە لایەن ئەمەوە تەنیا وەکو شارچکەی سادەیە، یان بڕۆن بۆ ئەو پایتەختانەی کە دیانەوێ لاسایی ڤینیسیا، فلۆرینسا، ڕۆما بکەنەوە، هەوەڵین سەردانی جوانترین وڵاتی دونیا " ئیتاڵیا" نەکەن لە کاتێکدا ئەوە لە پشتەوە خەنجەرتان لێدا، باوەشمان کراوە نابێت، تەنیا بۆ ئەوانە نابێت کە لەکاتی تەنگانە بە هاناماندا هاتن! دەرگای شارە جوانەکانی خۆمان کە وەنەی نیە لە دونیا تەنیا بۆ ئەوان واڵادەکەین، ئەوان دەتوانن بچن بۆ سەیرانی شارەکانی: ڤینیسیا، ڕۆما، فلۆرینسا، گەنەوا،

ناپۆلی، بولۆنیا، بیزا، سیزی، سیینا، تۆرینۆ، بالیرمۆ، اگریجێنتۆ، میلانۆ، کریمۆنا، مانتۆڤا، فیرارا، توسکانا، مۆنت فیراتۆ، دۆلۆمیتی، لابولیا، سیسلی، سۆردینیا!

ئیۆ بوون وەاتی یەنان ی داماوتان بۆ سیاسەتێ ئابوریەکانتان وەران کرد، هەمان هەوڵتان دا لەگەڵ ئیتالیا بەڕام شکستان هێنا، ئەنگێ ئێستا پێشبینی هەواڵی کەتایی ئەمێ ببیستن، بەڕام لێ ناواخنی ئەم خۆپەرستیێ زۆرتان بیرتان چوو کێ ڤایرۆس دان بۆ سنوورێ جوگرافیەکان ناناسێت و لێ هەموان دەدات، ئەگەر دوێنێ یارمەتی ئەمەتان بدایە لێ هەوڵەکانمان بۆ کەنتڕۆڵی ئۆ پەتایێ لێجیاتی تێریك کردنمان ولەمێ کردنمان، ڕەنگێ خەتان لێ ئەمرۆدا نەدیبوایە لێ هەمان دەخ کێ بۆ لێ دێست چوونی ئازیزانتان دەگرین!

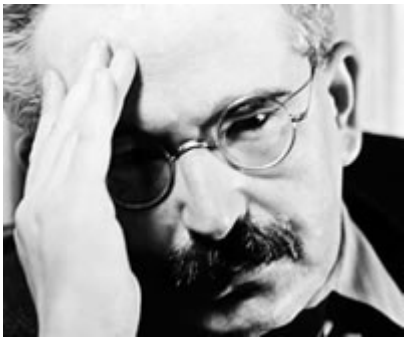
خۆپەرستیتان گەیاوە بۆتان!

سوپاس

ماتەریالیزمی مێسیایی ی ڤالتەر بێنیامین … کاوە جەلال

"ەڕۆی قیامەت بەریتییە لەو ئامادەیە کێ ئاوێ لێ ەابووردوو داوەتەوە"

[بەخوێندنەوەی ئەم بابەتە کلیکی ئێرەبکەن .....](#)

ئەزمون و تراژیدیا … عومەر محەمەد

عومەر محەمەد
٢٥ی ئازاری ٢٠٢٠ سلەمانی

دەیان کەرنا هەژارو دەوەمەند ناسەت، ئەگەرچی دەزانم گەیشتووتە مالی سەرەک و وەزیرو پەرلەمانتارانیش، بەلام هەشتا بەوا بەوە ناکەم هەژارو دەوەمەند ناسەت، بە هیوام دەخەکە هەندە خراپ نەبەت وەک چاوەروان دەکەم، چونکە من بە ئەزمونی خەم لەناو تراژیدیادا بەدرئەنجامەکی ناخەش گەیشتووم، بەتایبەتی کاتەک لەرەکخراوەکی بیانی کارم دەکرد، خەک موچەو نانی نەبوو ئەمە بەدلار موچەمان وەردەگرت، ئەو دەرەقیەی ئەستا لەپەرلەمانتاران و بەرپرسان دەیبینن، لە کارمەندە خەشگوزەرانەکانی رەکخراوەکانم دیووە، جا ئەگەر ئەمە لە (N.G.O)کان مانگانە ٢٠٠ دلارەکمان وەردەگرت وخەمان بە پاشا دەزانی، ئەوانەی لەوسەروەختەدا کارمەندی (UN) بوون لە سەروی ١٠٠٠ دلاریان وەردەگرت، ئەم نوخبەیە لەهەموو کەس زیاتر بەر مرەقی هەژارو شکستخواردوو ئاوارەی ناو سەربازگەو قوتابخانەکان دەکەوتن. ئەو رەژانە هەژاری هەتا نزیک مەرگ کوشندە بوو، لەبەرانبەریشدا، دەرەقی و بەدکاری دەسەلات و سەرمایەداران هەتا لوتکە گەیشتبوو. کەی دەسەی ئەنفالم بە فەرامۆشکراوی وبەبزنسکردن وبازرگانی پیوەکردنەوە دیوە، بازرگانەکانی ئەسک وکەلەسەرم بە ئەتەمبیلی های مەدەل و بە شیکی وبەچاکەت وپانتەل وبەرگی زەرگرانبەهاوە دیوە، لە ناو دەسەی ئەنفالدا خوەنساردی و بەباکی نزیکترین کەسی ئەنفالکراوانم دیوە، بەگشتی مرەقی بەهەست و بە ویژدان و بە درەفتارو بە مەرامم زەردیوە، لەلایەک مرف هەبوون لە ناو کەمەگاکاندا هەروا کەمەک لەم لای مەرگەوە دەژیا، بەگشتی ژیانیان لەناو کەمەگا زەرملەکان هەندە سەخت وتوش بوو، جیاوازییان لەگەل نوگرەسەلمان تەنها ئاوهەوا بوو، دەنا هەمان ژینگەو تاسو حەمام بوو، تەنانەت لەناو خزم وعەشرەت و ماەکانیشدا حەجاجەک هەبوو. بەناز* لە تەپزاوا لە دایک ببوو، دوای ئەنفالکردنی باوکی مامەکانی رەک لە ژورەوە زیندانیان کردبوو، موچەکەی باوکیشیان

دەخوارد، ئەگەر لە تەپزاوا لە باوەشی دایکیدا بوو، لەکەمەگەی زەریە ملکەدا بینینی دایکیشیان لە زەوت کردبوو. عەدالەت تاقە دەربازبووی خەزانکی ٥ کەسیە هەر بەمینەتی بەجماوە ئەو حاجی عەروبەی نەدیوە بەنام دەیان شەق وقامچی حاجاجکانی کوردی بەرکەوتووە، حاجاجکان عەرەب نەبوون، کوردبوون، ئامەزای بوون موچکەشیان دەخواردو تەشیان هەدەدا. خاتوون تاقانە دەربازبووی مالی باوکەتی هەرئەوەندەی گوتیان موچەی ئەنفالکراوان دەت مامی لەنفوس ئەویشی مراندبوو، لەبەرئەوەی موچکەی هەلوشەت !
ئەم مرۆڤە شکستخواردوانە پەویستیان بەهەستانەوەو شکە بوو، کەچی راگەیاندنکان وا وەنایان دەکردن، کە داوای موچەوئیمتیاز دەکەن ! بەلام نا ئەوان داوای شکەو دادپەروەریان دەکرد داوای هەناسەیکیان دەکرد بیان بگەرێتەوە ئاخر خە هەموو جارێک هەناسەهوایکی پاک نیە، هەندێک جار قسەیکی خۆش، سماوکە، لەوی دەکەومنت و رۆشنبیریی وبەجیهانی کردنی دەسکەو بەجیهان ناساندنەوە گوەم لە فشوفیشاە وفەتەفەتی جیاوازبووە، لەزەر کەوکەمالیش بەشداربووم، بەنام نیازو ئامانج لەدواییدا دەردەکەوت (سەفەر، پارە، پاداشت) و هەندێک جاریش دادبەزی بە خواردنەوەی تەنها بیبسیێک بەبەلاش، بەفەی ناوهەتیلەکان و خەون وخیالی بەفە خەرکان و ژیانی قوربانییەکان لەناو کەمەگەی زەرملەی شەرش و صمودو پیرەمەگرون و بەحرکە زەر زەر لەک دورو جیاوازبوون.
کاتێک دەستم دایە تەمارکردنی چیرۆکەکانی ئەنفال، هەندە خەشخیاە بووم، وامدەزانی نەک هەردەستم دەگرن بەکو رەنگە نەپەرژەمە سەر دەستان و دەدانەوەی ئەوانەی دەن هاوکاریم دەکەن، بروانتان بەت هەر چالاکوانەکان خەریک بوو سەرم بەفەتارە بدەن، ئەوەی بەراستی و بەدە بەتەنگەوە هات کەسە زەر سادەو ساکارەکانی ناوکەمەگا بوون نەک دەزگا رۆشنبیری وحکومیەکان وەکخراوەکانی تایبەت بەئەنفال ! سەدام وبەعس روخان و ئەم بەباکی وخەدزینەوەیە هەر بەردەوام بوو، ئەوە ٣٣ ساە تەپەەی و ئەوەش وەک من شاهیدی دروستکردنی سەدان مزگەوتن لەلایەن حزبە ئیسلامیەکانەوە، شاهیدی دیان کافە و مەە و مەلەوانگەو باخو قەلای گرانبەهان لەلایەن دەوەمەندانی نیشتمان پەروەرەوە، بەنام کوا سەنتەرەک بە دەکەومنت و توژینەوە ؟ کاتێک قسە دەهاتە سەر ئەنفال وهەبجە هەموویان دەموەربوون بەلام کوا خەرمانی چیرۆکە تەمارکراوەکان ؟ دیان رۆکخراو بە ئەو پرسە دروستکران کوان لە کوەن و چییان کرد ؟ هەموویان گوتویانە گەڕەکەتان گرنگە، کارەکی باشە و گەڕاری ئەنفالستان مەژووی ئەنفال دەنوستەوە، بەنام بەلایانەوە ئاسایی ئەم گەڕارە بووستە و چاپ نەکرەت ! حکومەت هاوکاری چەندین کەسی ناچالاکی کردووە

بەناوی ئەنفالەوە ئەفیس دانەت، بەپارەو پولی حزب و حکومەت گەشت بکات، کتێبی خراپ چاپ بکات، ئەمە بۆچی ؟ خراپترین کتێب دەربارەی ئەنفال وهەڵبجە چاپکراون و سەدان کەس دەڵێن دەستتخۆش بێت کەس نییە بڵێت ئەو کارە خراپەت بۆکرد ؟!
هەتا ئێستا خاوەنی دوو فیلمی زۆرباش نین چیرۆکی ئەنفال وهەڵبجە بگێڕیتەوە، بەڵام ئامادەبوون هونەرمەندی بیانی، سەماکاری بۆ ئەزمون، لەتی و سەزانی و دەڵاڵی هەموو شتێک بانگ بکەن بۆکوردستان و بەبەستە دۆلاری لە گیرفان بنێن، لەکاتێکدا دایکان وباوکانی ئەنفالکراو پێویستیان بە سەلامێک بوو، بۆرپرسانی وڵات ! دەست ودیاری بۆهاداریان بە خوشکی گەلفرێندکەی بریمەر دەنارد ئاگەر باوەرناکەن (بڕۆن یادەوەریی "ویداد فرانسیس" دیاری پێبەخشراو بخوێننەوە!) .
بەهەرحاڵ، ئەمەم تەنها وەک پێشبینی کارەسات نوسی، بەهیوام قایڕەسی کردنا هەتا ئەڕەبە و ببەتەوە وکارەسات رونەدات، چونکە ئاگەر رویدا لەناوئەم دەڤیەدا مرۆڤایەتی دوابزمارلێ تابوتی خۆی دەدات، بە هیوام دوای کەرونا مرۆڤایەتی وەک ئێستا بێباک وخەمسارد نەمێنێتەوە، خەڵکی هەژار بەتەنگ خەیانەوە بێن وخەیان نادەنە دەست دوعاوپاڕانەوەیاخود وەهمی چاوەروانی لە خەروسەدەقەی دەوڵەمەندان و بۆرپرسان. بەڵکو هەژارانیش بۆخەیاندا بچنەوەو ژیانی خەیان لەسەر بۆرژەوەندی گشتی ڕکبخەنەوەو دۆخێکی بەبارێکدا وەرچەرخێنن تیایدا مرۆڤ بەشکۆ بژی و مردووکانیان بەحورمەتەوە ئاسپاردەی خاک بکەن.

*- هەموو ناوی بەنازو خاتون و عەدالەت خوازراون، بەڵام چیرۆکەکانیان راستیە .

ژیان لە سەردەمی کۆرۆنادا گۆران بەدوای دیـــــــ

ئیستاتیکییەکەی ژیاندا …

نووسینی: ستیڤان شەمزینی

من لەڕێ باس لە پێکهاتەی جینەتیکی ڤایرەسی کۆرۆنا و ڕووشوێنەکانی خۆپارێزیی ناکەم، ئەمە کاری پزیشکەکان و دامودەزگا پەیوەندییدارەکانە. دەمەوێت لێرەدا سەرنجی خوێنەر بۆ خودی ژیان و بوون رابکێشم، لە ژیانی ئەمە لە ڕووی تەندروستییەوە هیچ گرەنتییەکی نییە، ئەمەش مانای ئەوە نییە لە پرسەی ژیانکردن بەردەوام نەبین، هەموو بۆ تازەباریی و پڕمووردانە چاوەڕێی هاتنی ئەو ڤایرەسە بکەین، دەشێ ئەمە لە ماڵەکانی خۆمانەوە بۆ دوای دیوی ئیستاتیکیی ژیاندا بگەڕێین، هونەری ژیانکردن ئەوەیە لە دەخی کۆرانتینەدا ڕووبەڕەکی تر بۆ بەردەوامیدان بە بوون و ممارەسەی ژیان بدەزینەوە. ترس لە مردن، یارمەتیی ژیان نادات، بەڵکو ڕەگەی مەرگ نزیکتر دەکاتەوە، هەرچەندە ترس غەریزەیەکی ئینسانییە، بگرە پێویستیشە، بەڵام ناشێ ترس هەموو شتەکمان لە بیر ببات‌ەوە، ناکرێت بە ڕەنگی پێیەوە چاوەڕێی چارەنووسی خۆمان بکەین. دەبێت گەمە بکەین و بەردەوام بین لەسەر ژیان، ئەمە کارە ڕاستەقینەکەیە دژی مەرگ، ئاخر هەرچەند مردن ئازاربەخش بێت، لەبەرئەوە نییە شتەک لە بارەی ئەو عەدەمییەتەوە دەزانین، نا، لەبەرئەوەیە مرۆڤ لەوە حاڵی بووە لە مەرگدا ئەوەی لە دەستی دەچێت ژیانە. یان ئەو سەرمایە ڕەمزیی و ماددییانەیە لە تەمەنی خەیدا بەدەستی هێناون لە دەست دەدات.

مەرج نییە هەموو دەمەک دیوە ئیستاتیکییەکەی ژیان بریتی بێت لە خاوەندارێتیکردن لە شتی گەورە و هاتنەدی ئاواتە مەزنەکان، مرۆڤی ئەمە ڕانەهاتووە لە بچووکترین ڕووبەڕدا زەرترین چڕ وەربگرێت. وەک دەوترێت گەشتی مرۆڤ سۆفەری بەردەوامە بەدوای ژیاندا تاکوو بەڵکی زەر لە شادومانی چنگیر بکات، "شادومانی ڕۆژییە و ناکرێت تەنیا ڕووخسارەکی هەبێت". زەرجار بیر لەوە دەکەمەوە مەرج نییە بە ئەوەی بەختەوەر بین دەبێت شتی زەر گەورە و گرانبەهامان هەبێت!، جاری وایە بەختەوەریی ئەمە پابەندی شتی زەر بچووک. ئەمە چیرۆکەکی "ئەسکار وایلد"ی بیر خستمەوە کە بیست و دوو ساڵ زیاترە خوێندومەتەوە. کارەکتەری سەرەکی چیرۆکەکە خوێندکارەکە و لە یەکێک لە دەڤەکانی سەرەتاوە وا دەپێغەمێت "ئاخ بەختەوەریی چەند بەندە بە شتی زەر بچووکەوە". ئەو کارەکتەرەکە چی بەرهەمی فەلسەفی و زانستیی هەیە هەموویانی خوێندەتەوە، بەڵام چون لە باخەکەیدا

گۆڵکی سووری نییە تاکو مەرجی سەماکردنی لەگەڵ نازدارێ پێ بدیبهێنێت، هەست بە خاپووربوونی ڕەحیی دەکات. زەرکمان لە هەمان دەخداین. ڕەنگە من زەر شتی گەورەم لە ژیاندا هەبێت یان هەبووبێت، بەڵام بەختەوەرییم لە شتەکی زەر وردیلەدایە، لەوانەیە لەوەدا بێت زمانی گەی بکردبا و چاوم ببڕیبا ناو چاوانی یار و پێی بڵێم خۆشم دەوێی. هیچ کات نەمتوانیوە بە چاوداخستن ئەم وشەیە بڵێم. ئەم شتە بچووک دەتە بەرچاو، بەڵام لای من گەورەترین دڵداوکێیە.
ئەو ڕاستییەکی حاشاهەڵنەگرە مرۆڤ سرووشتکردانە سترەس، هەبێتە مەبەستم سترەسە بچووکەکانی ناو ژیان نییە، بەڵکو مرۆڤ بەشەویەکی وجوودیانە سترەس، بەو پێیەی بوونی مرۆڤ بوونەکە بە مردن، ئەوەش سترەس دەکاتە پرسەیەکی ناچاریی، ئەمە ڕوانینی قووڵی فەیلەسووفەکی وەک هایدگەر لەبارەی بوونەوە، ئەو پێیوایە لە بری نائومێدبوون، پێویستە ژیان بە جیددی وەربگرین!. کەی ئەم تێڕوانینەی لە کتێبە بەناوبانگەکەیدا "بوون و کات Sein und Zeit" و کتێبەکانی تریدا چەکردەتەوە و پێداگریی لەوە دەکات ڕارایی مرۆڤ کۆتایی نایەت چون دەرکی ئەوە دەکات ئەو هاتنە بوون و بەرەو مردن ڕەکەوتووە، لە تێگەیشتن لە هایدگەر و کتێبی "بوون و کات" کارەکی ئاسان نییە، تەنانەت کۆمەکێیشی تاکوو مرد لە کتێبە دژوارەکەی باوکی تێناگەیشت، بەڵام ئەوەی من تێگەیشتووم هایدگەر هیچ ڕەگەیەکی تر لە بەردەم مرۆڤدا ناهێنێتەوە و مەحکومی دەکاتەوە بە ژیان.. ژیانیش هەروەک لەلای فەیلەسووفی دەرینی گریک "ئەبیکەر" بەرتیلە لە زنجیرەیەک چڕوڕگرتنی بەردەوام و چەکردنەوەی هەبوونمان لە پێناوی گەیشتن بە زەرترین ئەندازەی لەززەت.
نکۆڵی ناکرێت چڕ لە دیتنی کوردییدا، کورت دەکرێتەوە بە سەکس، لە کاتێکدا سەکس تەنیا ڕوویەکی چڕە، هەرچەند من وەک "ئیقا ئایزمان" ناڵێم "شتێکی داڕیو و گەنیو لە سەکسکردندا هەیە" بەڵام ناتوانم خەم لەو گۆشەنیگایەی "سلاڤۆی ژیژەک" ببووڕم، کاتێک دەڵێت "سەکسوالێتی مرۆیی لە خودی خۆیدا لادەرانەیە، ئاوەژۆ لەبەردەم هەگەمانەوە سادەمازۆخیەکاندا". ژیژەک لە قسەکردن بەردەوام دەبێت تا ئەو شوێنەی دەڵێ "من گشت و جێستەی هاوبەشکەم وەک پاشتێک بە ڕایکردن و بەدیهێنانی فەنتازیەکانم بەرکارد هێنم". ئەمە دەمانباتە بەردەم ئەو پرسیارە ئاڵۆزەی ئایا سەکس پرسەیەکە لە چوارچێوەی فەنتازیای پشوختەدا؟ ئایا هاوبەشیکردنی سەکسیی تەنیا بە ڕایکردنی ئەو فانتازیایە؟. هەرچەندێک بێت، سەکس دیوەکی شادییهێنی چڕە، ئەگەرچی ژیان شتەکی جیددیترە لە سەکس، چڕەکانیش بەربڵاوترن لە سەکس، بەڵام خوونی هەموو مرۆڤێکی سەرکوتکراو لە ڕووی سەکسییەوە دەچێتەوە سەر سەکس.

دەرکی ئەوەش دەکەم دنیا تەواو تاریک داهاتووە، ئەو دەخەش تانە بەهای کەرناوە نەخوەقاوە، دەشە مرۆف لە کاتێکی نزیکدا زاڵ بێت بەسەر ئەو ڤایرەسەدا و سەرئەنجام گرووکە ببات تەوە، بەڵام نائومێدیەکانی تری نەو ژیان، بەرهەمی سیستمێکی ئابووری و سیاسیین سایەی کردووە بەسەر جیهاندا. کاپیتالیزم ئەو ڤایرەسە دیارێیە تانانێت وەک هیپنۆسی خواوەندی خەون لە ئەفسانەی گریکییدا کە کچێی دایکە شەو و باوکە تاریکییە دەستی گرتووە بەسەر روئیاکانیشماندا، بەم هەکارە هەنووکە شانەی دنیا بەو دەخەنیهەلستییدا تێدەپەڕێت لە فیلمی "جۆکەر"دا تەوزیف کراوە. مرۆف چیتر ناتوانێت خاوەنی هیچ خەی بێت بە خودی تراژیدیاکانیشەوە، ناچار بووە ژیانی خەی وەک کەمیدیایەکی خەن سارد ڕەک بخات، مەحکومە بووە بەوەی کاردانەوەی کۆرانەی هەبێت و بڕچەکرداری بیر لێنەکراوە و خەفەتبارانە بنووێنێت. شانەی ژیان لە سایەی سەرمایەداریی و نەبوونی هەزمکی کەمڵایەتی لەبڕانبڕیدا، لەو شێتخانەیە دەچێت ئارسەر "جۆکەر" سەمای تێدا دەکات. لەم نەوەندەدا سەمپتەمی ئێدەبی و هونەریی وێنەدانەوەی ئەم دەخە ناهەموارەن کە ژیانیان کردەتە جۆرکی نوێی کابووس. تانانێت زۆرک لەو ئومێدانەی مرۆف خەی پێ دەبەستێتەوە، خەنجەرن لە ڕەحیدا، سمارتەی دەکەن، تانانێت هەر هەنگاوکی بچووک لە ڕاستای دژایەتی سیستمی زاڵ، مشارکی ئابووری لەبەردەمیدا قووت دەکرێتەوە. لەگڵ ئەمشدا دەبێت بەردەوام بین لەسەر ژیان، دەبێت هەریەکەمان لە ماڵکەی خەیەوە، ڕەنگی ژیان بکاتەوە، ئەم کەرانتینەکردنە دژەفەتکە بە ڕامان و بیرکردنەوە. بە بەهەزبوونی مرۆف، بە بینینی جواناسانەی ژیان.

ئەوەی لەم دەمەدا بیرم بێتەوە، چیرۆککی ئەمانییە بە ناوی "ماراسنی بۆقکان". چیرۆکەکە بەسەرهاتی چەند بۆقک دەگێڕێتەوە ماراسۆن دەکەن لە گڵپانکدا لە پێش چاوی هەزاران ئامادەبوو. ڕەگەکەیان زۆر دوور و درێژ، هەموو بۆقکان بە گوتینەوە دێنە مەیدان، بەڵام لە ژێر کاریگەریی قسەی هاندەران یەک یەک سارد دەبنەوە و دەست لە ماراسنکەیان هەڵدەگرن، بەو پێیەی دەکەونە بن هەراوزەنای تەماشاچییان کە هاوار دەکەن زۆر زەحمەتە ئەو ڕەگا تولانییە بە بۆقک ببڕدرێت، بەڵام یەک تاکە بۆق بەهیچ شێوەیەک ناکەوێتە ژێر رکەفی ئەو هاتوهاوارەوە! بەیە دەگاتە کە تا خاڵی گەمەکە و سەرکەوتن بەدەستدەهێنێت، هەموو سەریان لەوە دەسوەمێت چۆن تەنیا ئەو بۆقە لەبەردەم ئەو هەموو هاتوهاوارەدا خەی گرت و نەووخا!؟ کاتێک دەیانەوێت نهێنی ئەمەی لە بپرسن، بەیان

دەردەکەوت بۆ سەرکەوتووەکە نابیست "کە" بووە و بەهیچ کلۆجێک گوێی لە قسەی هاندەران نەبووە. ئەوەی لەم داستانەوە فێری دەبین سووربوونە لەسەر ئامانجەکانمان، گەورەترین ئامانجیش خودی ژیانە. وەک ئەوەی تازە لە کەما بەدەربووبمەوە، شتەکانم دەنەوە یاد. هەربۆیە لەم دەمەدا شانۆگەریی "ئەحەی کەنو"م بیر کەوتەوە.
ئەحەی کەنو ئەو کارەکتەرە ریالیستە ئایدیالیستە بوو، من لە ڕێی شانۆگەرییەکی تەلەفزیۆنییەوە پێی ئاشنا بووم. هونەرمەندی کەچکردوو "عوسمان چەوار" ئەو شانۆگەرییە چەند پەردەییەی بە تیقی ئامادە کردبوو، نازانم چ ساڵێک بوو بە دەقیقی، بەڵام من لە ناوەڕاستی نەوەدەکانی سەدەی پێشوودا لەسەر شاشەی تیقی گەلی کوردستان بینیوومە. لەم شانۆگەرییەدا ئەحەی کەنو کەسایەتییەکی نیمچە زەربایی هەیە، کوردێکی پاکژدە و دەسزە و پێوەندییەکی بەتینی بە ئایدینتەتی خێزانەوە هەیە، لە کەسایەتییەکی ترسنۆک، بەڵام خۆنە هەڕە گەورەکەی ئەوە بوو وەک شەهیدێک و خەبەختکردوویەکی نیشتمانی ناوی بچێتە دیرەکەوە، کەچی ئەم خۆنە لەناو ترس و بیمی ئەو لە مەرگ بوو بە هەم، بەڵام چەوار خۆنەکەی بە تەواو دەکات و لە ڕێی شانۆگەرییەکەوە بەو ئارەزووە مەزنەی دەگەیەنێت، بەوەی لە کەتایی تراژیدییەکەیدا پەتی سەدارە دەکاتە گەردنی. ئەمەش یەکەمین جار بوو هونەرمەندێکی دەرهێنەری کورد سەرنجم بە لای ئەوە پاڵکەش بکات کارەکتەرێک بگەیەنێتە خۆنەکەی و لە دنیای مەجاز و سیمبولیکدا وەک شەهیدێک ناوی تەمار بکات.

ئەستاکە وێناکە بە تەواویی هەگبەاوتەوە و کەمەگە پە بووە لەو جێلادە ڕەشنبیریانەی بە پێچەوانەی چەوارەوە ئاوێنەی ئارەزووەکانی تاک و گشت دەشکێنن. خۆنە ئاڵەکانمان تەژی دەکەن لە دەو و درنج، سەری خیاڵەکانمان بە پووچییەکانی خیان دەپێنن. من وەک مرۆڤێک چەندان خۆنم هەبوو، ناچاربووم هەمان ئەو کارەی چەوار بە ئەحەی کەنوی کردبوو بە خەمی ئەنجام بدەم، کەچی دەستیەکی ڕەشنبیری زار قەرباغ کە مەشکیان لە ناو دەمیاندایە، دەنە نەو خۆنەکانمەوە و نەعرەتی نەفرەتیان ڕەژە ڕەیەک بە دەکات و بەدەنگەکی نازولا دەقیژێنن درە دەکەیت. یان چەند پیاوێکی گرگنی ماسکدار تیغ لە لەشی ناسکی خۆنەکانم دەکەن و سەمای عاشقانەم بە وازیکردن بە کلکی شەیتان دەبینن، ئەمەش دەکەنە کەرەستەیەکی ژەهراویی و وەک هاوازێکی ئەهریمەن بەو گوڵە و گوزارەم دەناسێنن من تامەزرۆیم هەیە بە بێنکردنیان. کارەساتە گەورەکەی ئەمە ئەوە نییە تەکنەلۆژیا سەرقاڵی داهێنانی ریکەردەرێکە بە تەمارکردنی ئەو خۆنانەی دەیبینین، بەڵکو چیرۆکە تاڵەکە ئەوەیە ژمارەیەک

قەڵەمووشێنی کلاسیکی سەرقاڵی ئەو خوێنانشن بەخەمانەوە دەیانبینین، یان بەو دنیایەوە دەیبینین بشووێکی مەجازیی تێیدا هەناسە دەدەین. بۆچی باسی ئەم کرد؟ دەمەوێت بڵێم، ناکرێت زوڕنای نائومێدیی وەسمان بکات، نابێت بەو دەستە چەپڵانەی دنێ خوێنکانمەوە ئیدی توانای خوێنبینین لە دەستبدەین، ناشێ تەسلیمی ئەو ڕەشبینییە پووچە ببینن ژیان وەک تاڵاو نیشان دەدات. ئەرکی ئەمە داهێنانی خوێنی نوێیە بە ژیانێکی جوانتر.
هێنووکە دەستم لەژێر چەناگەم داناوە، بیر لە داهێنانی چەژی نوێتر دەکەمەوە لەم زیندانەی ناو کارانتینەیە. پەموایە خشبەختی خورافێیکی دەرینە، بڕیام لەم کپییەدا خیاڵ بووە دەکەم، چەن دەکرێت ژیان زەنگین و جوانتر بکەین، ئەمە لەخودی ژیان خێیدا نییە، ئەمە ئەرکی خەمانە بیئافرێنین، من باسی سۆسیالیزم ناکەم وەک سیستمێکی جیهانی، بڕێکو باسی ئەرکێکی تاکەکەسی دەکەم، هیچ نابێت بیر لە هێندە لە ئێندێشکانمان بکەینەوە چەن و بە چ میکانیزمێک لە بەندیخانەی مشک ئازادیان بکەین و بنە سەر ئەرزی واقیع. هەر لەم چرکەساتەدا هەناسەیکی دەستکرد هێدەمژم و بەدەم ئازاری لەشمەوە، زەردەخەنەیەک دێتە سەر لێوم! چونکە ئەو شیعرەی پێش دەسالەم بەاونکردەوە کە بەم شێوەیە دەستی پێدەکرد:
بە لای کەلاوەی ژیاندا تێپەڕیم
بۆنی نائومێدیی کاسی کردم
لە ناکاو کەوتمە زەرابی مەرگەوە
ئەگەر ئەمڕۆکە ئەو شیعرە بنووسمەوە، پەی دەکەم لە هاندان بە بەردەواميیدان بە ژیان. تەنیا ئەو دەڵێ وەک خەی دەهەمەوە مردنم بە زەراب وەسف کردووە.

25-3-2020
نەخشانەی گلیاد

بە جیهانبوونی دونیا … کێنار

فاخر

بۆقسەم مەینێ،
دڵترسم لە زمان بوونەوەم تف لێ خڕت بکەیت.
ئەوانەی لەم دەردە وازم لێدێنن، لەگەڵم نەژیاون
تا ئاڤەکارێکی کەتواری ژێر پێستی شیعرم بن.
بۆقسەم بکەێ،
بەدەنگیم دەهۆڵ و زورنایەکی تۆقیوە،
کە سەری خەمتان بۆ بادەدەم لە چاکەی خەم نییە…
گەڵ گەمەی کەترەکانی دەستم
هەنگاوەکانم بەرەو تیرەژی پڕڕکی کەنە شار دەبا.
تا چاو بۆ بکا
ورد و درشتی ئەرە پێن لە حیکایەت و
شەوان منداڵەکان خەون بۆ دار لاستیکەکەوە دەبینن و
ژنان لە ڕەژە زەرابیەکانیان قڕڕسن.
گەرچی بۆ گوند بوونی جیهان وەک ڕووبارەک لە پێشم دەڕوا،
ئەمما نیشتیمان وەک لاسکە گەنمەکی ژەنگاوی پڕڕ لە بەهودەیی.
لە سەردەمی بۆ جیهانبوونی دونیادا،
وەکو کرم
لە سەر لقی دار بڕڕوێکدا هەتاو پشتی ئازارەکانمان ماچ دەکا و
ئەهریمەن ئاسا لە تەنیشت ژیانەوە سەرقوتە لەگەڵ تابلۆ
ڕەنگینەکانی سروشت دەکەین و
وەتەنە دڵگیر و شیرینەکەی "فایەق بێکەس" ئاوەژوو دەکەینەوە بۆ
گوناهـ.
لە توڕەیی ڕەشەبای ئەوارەدا،
شکۆفەی پەیمانەکی ئەبەدی لەدایک بوو.
درەخت سوێند بەسەری دواهەمین گوڵای وەریوی دەخوا،
مەلیش بەسەری ئاسمان سوێند دەخوا و
ئاگر بۆ سەری ئاو…ئاو بۆ سەری باران و
بارانیش بۆ خودا و
خوداش بۆهەموویان.
هێشتا پەم لە وەردی پێلکە گیای مناڵیم،
پەم لە ژانە شیرینەکانی دوا ژوان و
لە جادانی دەستگرتن بۆ تەنیایی.
پەم لە گیرفانە خاڵییەکانی ساتکی چاوچنۆک و
خەدزینەوە لە ڕاستییە تۆقێنەرەکان.

پەم لە مانگی لەت لەت بوو.
لە شقارتەی داگیرساو.
پەم لە ژووری سارد و سەی نیشتیمان.
پەم لە گریان و زەرخەنە،
لە ئاگردانی ئەواران و
لە خوانەکی ەووتی هەژاران.
پەم لە شەقامی باڵا بەرزی مەدەرن و
پەم لە بەرزە پردی ئەمەکداری نەوان جەللاد و فریشتە.
پەم لە ئەو...لە خاڵی لە ناو و دەنگ و ەەنگی خەم.
من دەمگووت: شەقامەک هەزاران ەەبواری لەو سەر تا ئەو سەری عەدەم
بەیەک ناساند،
کەچی بە هەزاران ەەبواری دەست و پە سپی
فەقیانەی کراسی دوو شەقامیان بەیەکەوە بە گرە نەدرا.
تە دەتگووت: بیرتە ئەو چەلەکانەی بەیانیان خوناوی فرمێسکەکانی
شەویان لە خە هەدەسوی، ئەستاکە بوون بە چیرەکە قەشمەیەکانی
قەلەباچکەکانی بەر دەرگا.
من دەمگووت:جاران یەک ئاغا و هەزار خزمەتچی،
ئەستا هەزارویەک ئاغا.
تەش گووتت:جاران یەک نیگا ئاماژەی دونیایەک خەشەویستی بوو،
ئەستا دونیایەک خەشەویستی بە نیگایەک دەستەتەوە.
هەر وایە ئەزیزم،
لە ئاگردا خەەمەش نەمری بە دەستدەنە،
لە مرەشدا بەری دەست.
ژیان چەشنی جگەرەیەک دەمانپەچەتەوە،
ئازار داماندەگیرسەنە و
کات دەمانکەشە،
تەمەنیش لە ئاونی مەرگدا سەرمان پاندەکاتەوە.
"بەهانە" ئەمەکدارترین پیاوی تەنگانەی هەموو خراپییەکان و
لەهەمانکاتیشدا بەدەسەاترینیان بوو،
ئەو کاتەی درەکان بەناوی ئەوەوە دەکران چەند بە زمان بوو!
ەەرە، زەوی لە خەەتی خەی سەری گەڕە،
مرە لە هاەاوی ئەو گەردیلانەی ەەحی هەنجن هەنجن دەکەن،
بەەام...
هەشتا هیوایەک هەیە بە ژیان.

کەنار فاخر

پێش ئەوەی هەرچییەك بین، دەبێت کورد بین … د. زاهیر سوران

نابێت هەیبەتی پێشمەرگە بشکێنین!

سەرەتا کە منداڵێك لە دایك دەبێت، فڕی زمانی دایکی دەبێت واتە دایك، یەکەم ماماستای مرۆڤە. پاشتر فڕی وشەو قسەکردن دەبێت و ئەوجا هێدی هێدی فام دەکاتەوەو چاکەو خراپە لە یەکدی جودا دەکاتەوە. کورد هەمیشە ژێردەستە بووەو هەرگیز ئازاد نەبووە بەئێستایشەوە لەبەرئەوەی خەمان حەزمان لێی بووە زمانی دایکمان پشتگوێ بخەین، هەستمان بە نزمی و سووکی (لەچاو نەتەوەکانی تردا) کردووە، پەمان عەیب بووە، نەمان ویستووە بایەخی پێ بدەین. ئاستەهەندێك (بە ژمارەی دەست دەژمێردرێن) نەگبەت کە شەوی شەویان نەبووەو هەموو ژیانی خۆیان تەرخان کردووەو خەریکی زمان و ئەدەبیی کوردیی بوون و تەمەنی خۆیان لەپێناویدا کردۆتە قوربانی بۆ ئەوەی ئەدەب و زمانی کوردیی بە زیندوویی بمێنێتەوە. بەڵام بەداخەوە کورد بە هەڵە لە ئایین تێگەیشتووە.

لای کورد ئایین بۆتە هەموو شتێك وەک: دایك، باوك، زمان، منداڵ، ویژدان و تەنانەت نیشتیمانیش. بەداخەوە لێرەشدا زۆربەمان بە هەڵە لێی تێگەیشتوون (ناحاڵی)، هەر کەس بە بۆچوونی خۆی و تێگەیشتنی لە زمانی ئارەبی دژی کورد بە کاری دەهێنێت کە زمانی زگماکی کەسمان نییە و نەبووە و لێکی دەداتەوە. ئارەبی زمانێکی دەوڵەمەندی ئاڤزی نەتەوەیەکی بێگانەیە و بە شەددە و فەتحەیەك مانای وشەکان دەگۆڕدرێن و لێکدانەوەی جودای بۆ دەکرێت، ئەوەش گوناهێکی دییە کە کورد دەی کات لەبەرئەوەی زۆربەی ئارەب خۆیان ناتوانن لێکدانەوە بۆ زمانەکەی خۆیان بکەن جا وای لە ئێمەی کورد.

با زۆر نەچینە ناو بابەتەکەوە ئێستا کاتی ئەوەیە یارمەتی هەژاران بدەین نابێت بۆ خۆدەرخستن بێت نابێتیش دەستی راست بە دەستی چەپ بزانێت، دڵی یەکدی ئابگرن، دەست مەنێن بە رووی نەدارانەوە (ئاژان رۆژی لە دوایە) مەهێنین خراپەکار هەبێت لە نێوماندا، بە کوردیی و بە کورتی خودا لە هەموو ئایینە ئاسمانییەکاندا فەرموویەتی چاکە

بکه وخراپه مەکه.

لە بەرواری ٣١ / ١ / ٢٠٢٠ وە بە نووسین و بەدەم هاوار دەکەم، خەتان لەم ڤایرەسە نوێیە بپارێزن! لە یەکدی نزیك مەبنەوە، ئەمە کوردین فرە جایاوازین لە کەمەگاکان و نەتەوەکانی دی و ترایبەتمەندی خەمانمان هەیە لەوانەیە مەدەلی خەپاراستنی ئەوان بە ئەمەو ئەرە لەبار نەبێت بەلام دەتوانین سوود لە بەچوونەکانی دی وەر گرین، باشترە دەستی خەتان ماچ بکەن لە منەتی بێگانەە، بەام بەداخەوە ئاش لە خەیاڵێك ئاشەوانیش لە خەیاڵێك. نزیکەی٣ هەفتە زیاترە ووی دەمم لەە حکومەتە دەڵێم:- ئەمە لەشەری کات داین، کات لە بەرژەوەندی ئەمەدا نییە! هاوکات داوام (چەندین تەکلیف و واسیتە) لە حکومەت کرد ٢ هەفتە هاتووچۆ (هەموو جۆەیەك) قەدەخە بکات، ئەوانیش بە کەماڵی ئیسراحەت وەك پیشەیی هەمیشەییان بیارەکانیان دەرکرد . گەر لەسەرەتادا شڵەشگێرانەو خێرا گورج و جڵانە (سەوری و فەوری) بیاریان بدایە زۆر زۆر باشتر بوو، لە ١٠-١٥ ئازاردا باشتر کەنترۆل دەکرا، ئیمڕۆ زیانە ئابووری و دەروونی و تەندروستییەکان فرە کەمتر دەبوون، نەدەگەیشتینە قۆناخی ڤیبای چەمچەماڵ، دەربەندیخان و سەربین… زانیاری دژبەیەك و هەڕەی راگەیاندنەکان وایان لە خەلك کرد چاوەڕێی (چاوەڕوانی نەخێشییەکی بێدەرمانە) چارەسەرو کەتان و نەخێشخانە بکات، ئەوە جگە لە بازرگانانی جەنگی کۆرۆنا، بەداخەوە بە هۆی هەڕەی ڕاگەیاندنی فەیسبووك و خەمان و ئیداریی دەستەاتەوە گەیشتینە ئەم ڕەڕەژە!

ئەو ڕەڕەژەی هەمووان لەسەرئەعساب دەژین (مەشکمان ماندووە)، گشتمان لە خەشەویستەکانمان دوورین یان دابڕاوین، کەم کەس هەیە تروووسکەك رووناکی تێدا مابێت، هەمووان دەستیان بەرزکردۆتەوە بە ئاسمان و دەپاڕێنەوە ودەڵێن : خوایە پێزەتیف نەبێت واتە تووشی ڤایرەسەکە نەبوو بێت، گەر هەبووش با کەم بێت چونکە بەرگەی لەمە زیاترو خراپتر ناگرین.

بەڵێزان، ڤایرەسی کۆرۆنا هەموومانی جەنجاڵ کردووەو ترسی بەاوبوونەوەی نەخێشییەکە خەریکە تەنگمان پێ هەڵدەچنێت بەام دەبێت هەموومان هەموو سیناریۆ خراپەکانمان لەبەرچاودا بێت. هەرچەندە درەنگ وەختانێك بێ کۆنترۆڵکردنی ڕێنماییە تەندروستییەکانی قەدەخەکردنی هاتووچۆ بەشێك لە شەرەفی بەرپرسیاریەتییەکە درا بە پێشمەرگە، بەام پێویستە بە ژمارەیەکی کەم بێت وەك هەمایەك (جۆرە ترسانێك) لەبەرئەوەی کە نابێت ئەوەندە ئاسایش، پێشمەرگەە، پۆلیسی هاتووچۆ، کارمەندی قائیمولمەقام… تاد

بخرێنە سەر شەقامەکان (هەیبەتیان مەشکێنن) وا مەکەن ئەوان قەرەباغی دروست بکەن . ئەو برایانەی سەر شەقامەکان وەك ئەوانەی نێو نەخشخانەکان پێویستیان بە کەلوپەلی خۆپاراستن و چەتریش (سەیوان) هەیە چونکە نابێت چەکەکانیان تەڕ ببێت ونابێت ئەوەندەش لە ئۆتۆمبیل و سەرنشینەکانی نزیك ببنەوە بەرکەوتن لە گەڵ ئۆتۆمبیل و سەرنشینەکانی ناویدا رووبدات (ئەوە کارێکی مەترسیدارە).

ئەوەی شایانی باسە نابێت حکومەت پێشمەرگەو ئاسایش بە ناهەق بکات بە قوربانی کەمەڵك تێنەگەیشتوو لە حکومەتیش و لە میللەتیش. دەبێت پێشمەرگە لە چەند خاڵکدا دابنرێن وەك چاودێر بێ کاتی نەخوازراو (هیوادارین پێویست نەبێت) نەك بێ کۆنترۆکردن بەتایبەتی کە ئەم چەند رۆژە کێش وهەوا نالەبارو بەرەو ناخێشی دەچێت.

لە کۆتاییدا دەبێت دەزگاکانی خۆرخوازی بە هانای کەمدەرمەتەکانەوە بچن (قەرەباغی دروست نەکەن) راگەیاندنەکان وشەو زمانی پاراوی کوردیی ئاسایی بەکاربهێنن لە ئاخاوتن و نووسیندا، بێ ئەوەی وردەی دانیشتووان بەرزبکەنەوە (لەوە زیدەتر میللەت تووڕە مەکەن) و زانستیانە و کوردانە ئاگاداریان بکەنەوە تا هاوکاریی یەکدی بن و بە یەکگرتوویمان سەر دەکەوین. هاوکات نابێت هەرکەسێك کەمێك ناساخ بێت ووو بکاتە نەخشخانە ، تەنانەت گەر تووشبوی ڤایرسەکەش بێت نابێت بەتەمای نەخشخانەی پێنج ئەستێرەیی بێت. پێویستە دانیشتوان ئەو ئاستییە بزانن کە تەنیا ئەوانەی باری تەندروستییان خراپە دەبرێنە نەخشخانە دەنا ژمارەیەکیان بەرگریی لەشیان فرە خاسە و باش بەرگەی دەگرن و پێویستە لە ماڵەوە بە پێی نیشانەکان چارەسەری خۆیان بکەن و کەسی ساخ لە خۆیان کۆنەکەنەوە! بێ ئەوەی تووشیان نەکەن تاکو نەخشییەکە بەڕێ دەکەن. لە مانگی نۆڤەمبەری ساڵپاردا دا ٤ نەخشی خۆم تووشی ئەنفلۆنزایەکی دەگمەنی بەهێز بوون (تەمەنیان لەسەروو ٦٠ ساڵانەوە بوون) نزیکەی یەك مانگ لە ماڵەوە مانەوە و نەهاتنە دەرەوە وەڵێ کەسیان پێیان نەخستە نێو نەخشخانە وسوپاس بێ خودا ئیمڕۆ هەرچواریان قنجو قیتن و تەندروستییان فرە خاسە و چ عەیبێکیان نییە.

هیوادارم هەمووان کوردانە ئیرادەتان بەهێز بێت، بێ ئەوەی بەرگریی لەشتان بەهێز بێت و پێکەوە بە کەمترین زیان لە نەخشییەکەڕزگارمان بێت، پێویستە لەم قۆناغەدا چاونەترس بین تێکڕا کارمەندە خۆنەویستەکانی تەندروستی لە کاتی پێویستدا (بەپێی توانا) بە

هاناتانەوە دەبین. مرۆڤی خاوەن یژدان و بە ئیرادە هەمیشە بەرگری ئازارەکانی ڕۆژگار دەگرێت.

د. زاهیر سوران

پسپۆڕی نەخشیە درمەکان و گشتییەکان، سلێمانی.

٢٦ / ئاداری ٢٠٢٠

وریای پێوپاگەندەی تاریکبیران بن! … ئاوات ئەسعدی

لە هەلومەرجی نائاسایدا، وەکو ئەمڕۆ کە باس باسی ڤایرۆسی کۆرۆنایە، دەنگوباسی نائاسایی زۆر ئەبێت. زۆرجار مرۆڤی تینوی هەواڵ بایەخ بە هەموو بڵاوکراوەیەك ئەدات، بێ هیچ وردبونەوەیەك لە سەرچاوەی هەواڵەکە، یان مەودای ڕاستیی ئەو بابەتە، بە تایبەت لە جیهانی ئەمڕۆی تۆڕە کۆمەڵایەتیەکان، کە پڕە لە هەواڵی سەیرو سەمەرەش.
ئەم ڕاستەیە ساکارەی تینوبوونی هەواڵ لە لایەن مرۆڤەوە بازاری کەسانیی "بەدمەبەست" و "تاریکبیر" گەرم ئەکات. ئەمانەش زۆرن: سیاسەتمەدارانی بە سروشت پەگر وکینەلەدڵ، یان ئەوانەی خۆیان کردوەتە "پسپۆرو شارەزا" کە لەڕاستیشدا کارەکانیان دووڕە لە هەموو پۆوەرێکی زانستی، بە تایبەتیش لایەنگرانی تیۆری کەینوبەین (نظریە المؤامرە)، کە هەرگیز ناتوانن و نایانەوێ خۆیان لە قەرەی باری ڕاستەقینەی ڕووداوەکان بدەن… ئەم سێ پۆلە بەدمەبەست و تاریکبیرە، کە ژمارەشیان کەم نیە، بە هیوای گەیشتن بە ئامانجە گوماناوییەکانیان، لە تاوانبارکردنی نەیارانیان یاخود بۆ چەسپاندنی بیرە ژەهراویەکانیان، لە لای خۆیانەوە دەست ئەکەن بە هەڵبەستن و هێنانەوەی هەواڵ و بانگاشەی دوور لە ڕاستییەوە. خوێنەری سادەو خۆشباوەڕیش بەم بابەتانە ئەکەوێتە داوی خوێندوەو بڵاوکردنەوەی ئەو هەواڵە هەڵبەستراوانە… کۆشەکە لە کاتێکدا ئەبێتە کۆشەیەکی سیاسی و کۆمەڵایەتی مەنگ و گرەشۆن، ئەگەر کەسانیی ئەکادیمی یان ڕۆشنبیر، بە هۆشیارییانە، یان لە بۆ

ئاگاییەوە، ببنە ئامرازی بەاوکردنەوەی ئەو هەرشە نالەبارەی تاریکبیران. بۆیە لە دامێنی ئەم راستیەوە ئەتوانین بڵێین: ئەگەر خوێنەر بە گشتی و ڕۆشنبیریش بەتایبەتی ئەرکی سەرشانی لەو ڕووەوە فەرامۆش بکات، کە هیچ بەدواداچوونێك بۆ ئەو هەواڵانە ئەنجام نەدات، ئەوا بۆ تاریکبیران زۆر بە ئاسانی ئەهێڵێ، بیانکەنە ئامرازێ بۆ ئامانجە ڕەشەکانی خۆیان و بتوانن دۆ بدەنە بیروهۆشی کۆمەڵگەو، بیروباوەڕی خەڵکی بە جۆرێك بشۆڕنن. ئەم کێشەیە لە هەموو کۆمەڵگاو وڵاتێکدا هەیە. تەنانەت لە ناو کۆمەڵگا دیموکراتیە پێشکەوتوەکانیشدا هەستی پێدەکرێت.
باشترین ڕێگا بۆ بەرگرتنی ئەم شەپۆلە زیانبەخشەی بەدکاران وتاریکبیران ئەوەیە، هەرکاتێك هەواڵێکی بە ڕوخسار گرنگ، بەڵام گوماناویت، پێگەیشت، بە تایبەت ئەگەر لە سەرچاوەیەکی نافەرمیەوە بێت، چەند چرکەساتێکی خەرج بۆ ئەو هەواڵە تەرخان بکە. لەگەڵینەوەیەك بۆ هەواڵەکە بکە و بزانە، ئاخۆ ئەو هەواڵە، هەرهیچ نەبێت لە لایەن دو سەرچاوەی بەواپێکراو وبڵایەنەوە پشتراست کراوەتەوە یان نە؟ ئەگەر شتی وات نەدۆزیەوە، ئەوا بە گومانەوە تەماشای ئەو هەواڵە بکە. یان هەر هیچ نەبێت باوی مەکەرەوە. بەمەش گورزێ لە ئامانجی تاریکبیران ئەدەیت.
دەزگای میدیا فەرمیەکان هەزار وێەك حیساب بۆ سەرچاوەکانیان ئەکەن و نایانەوێ بە باوکردنەوەی هەواڵی ناڕاست بکەونە بەر شاڵاو و ڕەخنەوە. خۆ ئەگەر هەواڵێکی گرنگی ئەوتۆشیان دەست کەوت لە سەلماندنی ڕاستیەکی پێبایەخ یان ڕچەشکێن، ئەوا دڵنیابە، زۆر بە پەلە ئەو هەواڵە ئەگەیەننە خوێنەرانیان وەك یەکەمین سەرچاوە. بەمەش ئەرکێکی سەرەکی کارەکانیان بە ئەمەکەوە لە ڕاگەیاندندا بەدی ئەهێنن.
بۆیە خوێنەرو ڕۆشنبیران پێویستە هەمیشە وریای هەواڵ وپێوپاگەندەی تاریکبیران بن!

ئاوات ئەسعدی
25/03/2020

منداڵان و کۆرۆنا ... ڕزا شوان

قایرۆسی کۆرۆنا (گۆڤید ـ نۆزدە) لە زۆربەی وڵاتانی جیهاندا بڵاوبۆتەوە، بووە بە پێتایەکی ترسناک و کوشندەی جیهانی و ژمارەی تووشبووان و مردووان ڕۆژ لە دوای ڕۆژ، لە زیادبوون و هەڵکشانداید، مرۆڤی سەرقاڵکردوون هەموو بوارەکانی ژیانیشی سەکردوون.. قایرۆسی کۆرۆنا جەنگێکی بایۆلۆژی و سایکۆلۆژی دەستوپێخەی لە دژی مرۆڤ بەرپا کردووە ، شێوەکی گەردوونی وەهاش بە بێ زیان و قوربانیدان نییە.
تا ئەمڕۆ دەرمانێکی کاریگەری دژە قایرۆسی کۆرۆنا نەدۆزراوەتەوە.. بەڵام پزیشکان و دەرماسازان لە هەوڵ و کۆشش و تاقیکردنەوەی بەردەواماندا و زۆر نزیکبوونەتەوە لە بەرهەمهێنانی دەرمانی دژە کۆرۆنا. پێویستە گشبین بین و بە هیوا و بە ئومێد نەبین.
پێویستە بە تەواوی پێوەوە ڕێنماییەکان خۆپاراستن لە تووشبوون بە کۆرۆنا بکەین و مەترسییەکانی ئەم پێتایە بە هەند وەربگرین.. وتراویشە: "خۆپاراست.. باشترە لە چارەسەرکردن".. هیوادارم کە تووش نەبن و لەم بڵایە بدوورین.
دەینێ سەر کرێکی باسکەمان (منداڵان و قایرۆسی کۆرۆنا).. بۆچی منداڵان کەمتر یا بە دگمەن تووشی کۆرۆنا دەبن..؟! ئەم پرسیارە پزیشکان و زانایانی بواری تەندروستی و توێژرانی ئەم دیاردەیان سەرسام کردووە ، تا ئێستا نەگەیشتوونەتە وڵامێکی ڕاستی و گشتی کە بۆچوونەکان پێی هەبێت.. ئەوەی تا ئێستاش لەم بارەوە بڵاویان کردوونەتەوە، بۆچوون و ڕای تایبەتییە. هەندێک پێیان وایە کە هۆی تووشنەبوونی منداڵان بە پێتای کۆرۆنا، دگمەتەوە بە ئەم هۆیانە:
١ـ لەبەر ئەوەی سیستەمی بەرگریکانی منداڵان پاکترن و هێزی پیس کەمتر چووەتە سیستەمکانیان.
٢ـ منداڵان جگەرە و نەرگیلە ناکێشن، کە زیان بە سیستەمکان دەگەیەنن.
٣ـ نەخۆشی درێژخایەن لە منداڵاندا کەمترە.
٤ـ لەبەر ئەوەی منداڵان قەڵەو نین و لە جم و جووڵی بەردەوامدان.
٥ـ خانەکانی جەستەی منداڵان هۆتێل نین بە کۆرۆنا و بتوانن تێیاندا بحەوێنەوە.

تا ئێستا وتراوە کە کۆرۆنا مەترسی لەسەر تووشبوونی منداڵان نییە و نایگرن.. بەڵام توێژینەوەکان ئەم بۆچوونەیان، بە هەڵە خستەوە و بەیان دەرکەوت کە منداڵانیش تووشی کۆرۆنا دەبن و توانای گواستنەوەشیان بۆ کەسانی تر هەیە.
ئەو هەواڵەش زۆر بۆ خۆرایی بۆ جیهانیدا باوبووەوە، کە کۆرپەیەک دوای سی کاتژمێر لەدایکبوونی لە (٥ / فێبروارى/٢٠٢٠)دا لە وهانی چین، تووشی کۆرۆنا بوو، تا ئێستا بچووکترین منداڵی تووشبووی تۆمارکراوە.

بە پێی توێژینەوەکانی ناوەندی تەندروستی چین، ژمارەیەک منداڵانی خوار تەمەن (١٠) سانیش تووشی پەتای (گۆڤید ـ ١٩) بوون، هەر ئەو ناوەندە ڕەتیشی کردەوە، کە نیشانەکانی ئەم پەتایە لە منداڵانی تووشبوودا دەرناکەون.
ئەو (٢٧) منداڵەی کە لە نەخۆشخانەکانی شاری (وهان)ی چیندا خەوتنەران و پشکنینیان بۆ کرا، لە سەرتا هیچ نیشانەیەکی پەتاکەیان تێدا دەرنەکەوتوە، تەنیا ئێشکی کەمیان هەبووە، کەمێ کۆشیان لە کۆئەندامی هەناسەیاندا هەبووە، لەگەڵ ئەوشدا یەکێکیان گیانی لەدەست دا.

بەڵام (لویس بەنت) کە پزیشکێکی هەڵەندیە، کە لەکۆڵینەوەی لە کەسەکەی ئەم منداڵەی چینییە کردووە کە گیانی لەدەست داوە، بەی دەرکەوتووە، کە ئەو منداڵە کێشەی دیکەی تەندروستی هەبووە. واتە مردنەکەی بە هەی نەخۆشی ترەوە بووە.
پزیشکە هەڵەندیەکە، ئەوشی بە دەرکەوتووە کە منداڵانی کوە زۆرتر لە منداڵانی کچ تووشی کۆڤید نەزدە دەبن.. هیچ ئاماژەیەکیشی بە هەی ئەم جیاوازییە نەداوە. سەنتەری کۆنترۆڵکردنی نەخۆشیەکانی چین، ئەوانیش لە توێژینەوەیەکی وردا لەسەر ڤایرەسی کۆرۆنا، ئەویان بە دەرکەوتووە، کە ژنان و منداڵان ئاگری کەمتریان هەیە بە تووشبوونی ڤایرەسی کۆرۆنا و گیان لە دەستدان.
لەگەڵ ئەوشدا، منداڵانی تووشبوو دەتوانن ڤایرەسی کۆرۆنا بە گۆرەکان بگوازنەوە.
تا ئێستا کەمترین ڕێژەی تووشبوون بە کۆرۆنا، لە ریزی منداڵاندا هەیە.. تازەترین لێکۆڵینەوەش دەربارەی باوبوونەوەی پەتای کۆرۆنا، لە لایەن کۆمەڵەی پزیشکی ئەمریکییەوە باوکرایەوە، توێژنەرەکان ئەویان لەم باوکراوەکەیاندا ڕاگەیاند، کە تووشبووانی کۆرۆنا لە ریزی منداڵاندا، بە دەگمەن هەیە.

مامۆستای زانستی ڤایرۆسەکان لە زانکۆی (ریدینگ) ی ئینگلتەرا، دەڵێت:"بە هەکاری ناڕوون و ناورد بە لامانەوە، وا دەردەکەوێت کە منداڵان بە تەواوی لەو ڤایرۆسە پارێزراون، یان تووشبوونیان بە قورسی نییە"
ئەمش ئەو دۆزینەوەیە، کە منداڵان تووشی نموونیەکی سووکی نەخۆشیەکە دەبن، بە جۆرێک کە هیچ نیشانیەکیان پێوە دیارنییە.. لە کۆتایدا دەبێتە هۆی ئەوەی کە کەسوکاریان بە هەندی نەزانن و نەیان بێن بۆ لای پزیشک یا نەخۆشخانە.. بەیە حەقیقەتکانی تووشبوونیشیان تۆمارناکرێت.
مامۆستای وانەبێژ، خاتوو (ناتالی ماکدیرمۆت) لە لە زانکۆی لەندن، هاوڵایە و دەڵێت:
"ئەو منداڵانەی کە تەمەنیان لە پێنج ساڵان زیاترە، لەگەڵ هەرزەکارانەدا، سیستەمکی بەرگری بەهێزی پارستنیان هەیە بۆ بەرگریکردن لە دژی ڤایرۆسەکان.. لەوانەیە کە تووشبن و ڤایرۆس بچێتە گیانیانەوە، بەڵام بەسووکی نەخۆش دەکەون، لەوانەش کە هیچ نیشانیەکیان لە بەدی نەکرێت"
بەاوبوونەوەی کۆرۆنای ئێستا لە چیندا، تەنیا روداو نییە، لە بەاوبوونەوەی نەخۆشی (سارس) لە چیندا، کە هەیەکەی ڤایرۆسەکە هەر لە جۆرە کۆرۆنا. لە ساڵی (٢٠٠٣) لە کۆی (٨٠٠٠) توشبوو (٨٠٠) کەس گیانیان لەدەست دا.. لەو ژمارە تووشبووە، رێژەی تووشبوان لە ناو منداڵاندا، نزیکەی (لە سەدا دە) بوون، بە سووکیش گرتیان.
لە ساڵی (٢٠٠٧) دا ناوەندی کۆنترۆڵی نەخۆشیەکانە ئەمریکی راگەیاند کە (١٣٥) منداڵ تووشی ڤایرۆسی (سارس) بوونە.. بەڵام هیچ حاڵەتێکی گیان لەدەستدان لە نێوان منداڵان و هەرزەکاراندا تۆمار نەکرا.
هەر (ناتالی ماکدیرمۆت) لەو بۆچوونەدایە، کە منداڵان بەیە تووشی ڤایرۆسەکە نەبوون وەکو گەورەکان، چونکە پێتاکە لە کاتی سەری ساڵی تازەی چینیدا بەاوبوون، لەو کاتەدا قوتابخانەکان داخرابوون. بەیە رێژەی منداڵانی تووشبوو بە ڤایرۆسی کۆرۆنا دەگمەنە، هەروەها دایکان و باوکانیش، لە هەموو کەس زیاتر جگەرگۆشەکانیان لە تووشبووان دووریان دەخەنەوە.. بەڵام لەگەڵ ئەوشدا ڤایرۆسەکە تەشەنەی کرد و بەاوبوون.. ئەو بیرکەیەش بە هەڵە کەوتووە، کە منداڵان تووشی کۆرۆنا نابن و نایگرن.
هەر لەم بارەیەوە، توێژەرانی (ناوەندی کۆنترۆڵی نەخۆشیەکانی ئەمریکی) دەڵێن:
"ئەوانەی لەکۆبوونەوەیان لەسەر ئەو منداڵە تووشبووانە کردوون، ئەوانەی تەمەنیان لە دوانزە ساڵان کەمتر بوون، لە نەخۆشخانەکاندا

پەویستییەکی کەمتریان بە چارەسەرکرن هەبووە"
سەرەای ئەوەی کە جەخت لەسەر ژمارەیەکی کەمی منداڵانی تووشبوو بە ڤایرەسی کۆرۆنان کرا، بەڵام شارەزایان بەوایان بوو نییە کە ئەم پەتایە بە منداڵان ناگوازرێتەوە و تووش نابن.
هەر لەم بارەیەوە (ئەندرە فریمان) لە زانکۆی (کاردیف) لە (ویلز) کە شارەزایەکی نەخشیینە گواستراوەکانە، دەڵێت:" ئەمە زیاتر راستری کە منداڵان رادەیەکی بەرگریییان لە دژی ڤایرەسی کۆرۆنا هەیە.. هەیەکی کەش بە ئەوە دەگەڕێتەوە کە دەسەڵات بە دوادچوون بە حاڵەتەکانی منداڵان ناکات کە نیشانەکان لەیان دەرناکەون، یا بە ئەوانەی کە نیشانەکان بە سووکی لەیان دەردەکەون"
بەرزکردنەوەی وەڕی منداڵان:
١ـ پەویستە بە شێوازێکی ساکار و ئاسان، باسی ڤایرەسی کۆرۆنا بە منداڵان بکەین. ئەو مژدەیشیان پێبدەین، کە منداڵان زۆر بە کەمی تووشی ئەم پەتایە دەبن، گەر خەیان بپارێزن تووشینابن، گەر توشیشبن سووک دەیگرن و زۆرش چاکدەبنەوە.

٢ـ داوایان لێبکەن کە پابەندبن بە ڕێنماییەکانی خەپاراستن لە تووشبوون بە کۆرۆنا. ڕۆژی چەند جارێک بە ئاوی شلەتەن و بە سابوون، پاک دەستەکانیان و دەموچاویان بشۆن.. گەر پەویستیشی کرد لە گەڵ ئەوەی دایکان و باوکانیاندا بە شوێنێک بچن، پەویستە دەمامک لە دەموچاویان بکەن و دەستکەش لەدەستەکانیان بکەن.. تەوقەش لەگەڵ کەس نەکەن، نەچنە شوێنی قەڵەباغی، پەنجەش بە دەم و لووت چاویان نەکەن.
٣ـ گەر تووشی تەنگەنەفەسی و کۆکە و ئازار بوون و تایان لێهات و هەست بە ئەش و بە تاقەتی بکەن.. پەویستە بیانبەن بە نەخشخانە و پشکنینی پەویستیان بە بکەن.
٤ـ هەوێبدەن بە چەند ڕێگایەک وەڕی منداڵەکانتان بەرزبکەنەوە.. لە پێش منداڵەکانتان پەویستە خەتانیش وەرتان بەرزبێت.. گەشبین و هیوادارین بە سەرکەوتن بەسەر پەتای کۆرانادا.. تا منداڵەکانیشتان چاو لە ئەوە بکەن و حاڵەتەکی ئاسایی بێت بە لایانەوە.
٥ـ چیرۆکی خەش و هەنراوەی ناسک و مەتەڵیان بە بخوێننەوە و نوکتەی خەشیان بە بگێڕنەوە و لەگەڵیاندا پەبکەنن و یاری بکەن.
٦ـ قەڵەمی ڕەنگاوڕەنگ و کاغەز بخەنە بەردەستیان.. با تاوێک بە وێنەکردنەوە سەرقاڵبن.. تەبیینی وێنەکانیشیان بکەن و

بزانن گوزارشتیان لە چی کردوون.
٧ـ بە وانەکانی قوتابخانەدا بچنەوە.. گەر دەتوانن وانەی تازەیان فێربکەن.
٨ـ ڕۆژی تاوەکێش، با سەیری بەرنامەکانی منداڵان لە تەلەفزیۆندا بکەن.
٩ـ لە ئیشوکاری ناوماڵدا، ئەرکی سووکیان پێ بسپێرن و ستایشی کارەکانیان بکەن.
١٠ـ بەگومان خواردن و خواردنەوەی باش و پۆیست، توانای بەرگری جەستەیی منداڵەکانتان لە دژی ڤایرەسی کۆرونا و لە دژی هەموو جۆرە ڤایرەسەکانی تر بەهێز دەکات.. ئەمەش خاڵێکی گرنگ و پێویستە لە ڕووبەڕووبوونەوەی کۆرونادا.
١١ـ نووستن بە ڕادەی پێویست، بەرگری لەش لە دژی ڤایرەسەکان بەهێزدەکات.. بۆیە پێویستە منداڵەکانتان ڕابهێنن کە مەستی نووستن بن.
١٢ـ بەجگە لەو خاڵانەی ئەمە باسمان کرد.. بە دڵنیاییەوە ئەوەی دایکان و باوکانیش ڕەگای تر و بیرکەی جوانی ترتان هەیە، بە سەرقاڵکردنی منداڵەکانتان و بە وردە بەرزکردنەوەیان لەم دۆخە ناڕاستەی ڕووبەڕووی هەموو خەزان و تاکێک بێتەوە.

ڕەزا شوان
نەرویج: ٢٥/ ئادار/ ٢٠٢٠

چ حەشرێک ... سەردار جاف

چ حەشرێک ناو جەرگەی شار
لە پایتەختم
لە هەموو شارانی دونیا
سەدا و لووڕی چەواڵانی
خورپەیەکن
بە ناخی مرۆ دەچێ
لە کەناری
هەر دەریا و ڕووبار و شارێ
لە سەر شەستەی

هەر قەڵایەک
بن دیوارە
تەرمی فرمێسکە دەبینم
لە خەندە و پێکەنینێکی درێ دەچێ
بەنی بزەی لێوەکانتان
چرپەی پیاسەی خیابان
پرسەی حەسرەتی گرینگ
ژاوەژاوی نێو بازاڕتان
فتیلەیەکی پەپەڵە و
بە سوتماکن
ژەمە پشووی ئامێزی ئیبن مستەوفی
نیگای دووری بازاڕی سپی نیشتیمان
دەستەسەی ئێشکی چاوانمان هەڵدەخا
کەچی هەستمان
مردووی ژەنەڵەی قاکسینێکی
نێو کەرڤاکن
لێو دیو گەڵا هەنگاوەکانی بن قەڵا
تەسبیحی هەناسەی ئێوە
دەهەنتێوە چەلەکە
ژەندرمە جل بەرکانیش
سەزی ئێویان دزیوە و
دان بە دەنکن بە کەتر و بە تەڵەکە
نافورەکانی لای مەچکە
لەوەڕن لە وشکاییتان
بە قەبەزەی سیحر و جوانی
سەمای مەرگ و
پەنجەمەری تەی ئێوەی
لە نیشتووە
لە باتەوە
سەرەتاتکەی سیروان و کەلانی کەنی تەعجیل بکە
یا بە بەر قەڵای پە دەنگا ەابمەنە
مەحشەرکی پە شیونە
کەس نەبە
شان و ملی قەڵا شەلە
ئای کە بە هەست و پە سەزن
چ ئاپەڵا و جەنجاڵیتان بە ئەم شارە
جە هەشتووە

Bad Camberg
25l3 l 2020

نابێ سیاسەتی کارێنتینکردنی خەڵك ببێتە بیانو بۆ سەرکوت و بەدەنگکردن!

بەرپرسانی
هەرێم لە هەردوو زانی زەردو سوز، لەسەر هەڵگرتن لە شێوازی مامەڵەی
دەسەڵاتدارانی هەریم لەگەڵ پرسی قایرەسی کۆرنا، هەریەکە لە مامەستا (سەنگەر
جەوهەر) لە شارچکەی تەق تەق و رۆژنامەنوس (هەمەن مامەند) لە هەولێر، دەستگیر و
زیندانی دەکەن.

هەڵگرتنی
هەمن مامەند لە دەسەڵاتدارانی هەولێر ئاوابوو کە بەرامبەر بە زیانی هاوڵاتیانی
کەمدەرامەت بەباکن و تائێستا مووچەی مانگی ١٢ی مووچەخۆرانیان نەداوە و ئاماژەی
بەوە کردوە کە ئاگر بارودۆخەکە بەو جۆرە بەوات خەڵکی برسی و هەژار ناتوانن هەتا
هەتایە پابەندی ماڤەوە بن لە ماڵەکانیان و دەژنە سەر شەقامەکان. مامەستا سەنگەر
جەوهەریش لەسەر هەڵگرتنی لە ئیدارەی شارچکەی تەق تەق دەستگیراکراوە.

گومان
لەوەدا نیە کە حکومەتی هەرێم لەهەردوو زانی زەرد و سوزدا، بەجگە لە سیاسەتی
کارێنتینکردن و زیندانیکردنی خەڵك لە ماڵەکانیاندا، هیچ

ڕووشونکی دیکەی نەگرتوە
بە هۆبەووبونەوەی کارساتێك کە هەنگۆ بەهەی ڤایرەسی کۆرناوە
هووبەووی خەڵکی
کوردستان بڵتەوە. بەجگە لە هەندە هەنگاوی کەموکورتی تەندروستی کە
بەهیچ جۆرێك
وەڵامدەرەوەی بارودۆخەکە نیەو هەروەها دابەشکردنی برێك کەمکی
خۆراکی بەسەر هەندە
هاوڵاتی کەمدەرامەتدا لەرگای خۆرو سەدەقەی هەندە لە
دەوڵەمەندانەوە، کە ئۆوشیان
کردوە بە منەت و موزایەدە بەسەر خەڵکەوە. لە کاتێکدا حکومەتی
هەرێم و دوو حزبە
دەسەڵاتدارەکەی ناوچەی سۆوزو زەرد، ئەرکیانە لەو سامانەی کە
ساڵانکی زەرە لە
داهات و قووتی خەڵکی کوردستان تاڵانیان کردوە، کەمکی دارایی بە
بکارکراوەکان
بکات و هاوکاری پزیشکی و خۆپاراستن و خۆراک بەسەر هاوڵاتیانی
کەمدەرامەتدا دابەش
بکات و مووچەی مووچەخۆران بە بە دواکەوتن دابەش بکات، بەڵام لە
بەرامبەر هەموو
ئۆواندا بەدەنگ و کەمتەرخەمە. بە هەزاران خەزان پۆویستیان بە
مووچەکانیانە و
هەزارانی دیکە کە بەکاری ڕۆژانەیان ژیانی خۆیان و خۆزانەکانیان
دابین دەکەن، ئێستا
هۆبەووی برستی دەبنەوە. ئۆوە لە کاتێکدا کە نزیکەی دوو هەفتەیە
خەڵك لە
ماڵەکانیاندا کەرەنتینەکراون و تا کەتایی مانگی ئازار قەدەغەی
هاتوچۆ بەردەوام
دەبێت و ئۆگەری ئۆوش هەیە کە درێژتر بکرێتەوە!

ئەمە
لە حزبی کەمۆنیستی کرێکاریی کوردستان سەرکۆنەی ئۆو سیاسەتە
ملهوڕانەیەی
دەسەڵاتدارانی هەرێم دەکەین کە بەناوی خۆپاراستن لە ڤایرەسی
کۆرناوە دەیانەوێ
فۆزای سەرکوت و تۆقاندن بەسەر خەڵکدا بسەپێنن. داوا دەکەین
دەستبەجێ هەردوو دەستگیرکراوەکان
ئازاد بکرێن و هاوکات بەرپرسیارێتی خۆیان بە دابینکردنی سەلامەتی

ژیان و گوزەرانی
هاوڵاتیان جێبەجێ بکەن. بەگومان خەڵکی کوردستان ناتوانێ بەناوی سیاسەتی
کارەنتینەکردنەوە سیاسەتی برسیکردن قبوڵ بکات و بەناچاری بە پاراستنی
ژیانی خەڵیان، وەکو چۆن ئێستا پەیڕەوی لە ڕێنماییە تەندروستی و خۆپارێزیەکان دەکەن،
بەرگری لە قوتی ژیانیان دەکەن!

حزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی کوردستان

٢٥/٣/٢٠٢٠

حکـــومەتی ڕۆژ!! … شـــاخەوان سەنگاوی

ئەگەر بە تەماشایەکی سەرپێیانەش بێت بۆوانییەنە کابینە یەك لە دوای یەکەکانی حکومەتی هەرێم دەگەینە ئەواستیەی لە ئیدارە دانی دامەزراوەکانی دوەتداریدا بە شێوەیی پلەبەندی پلان دانان کاریان نەکردووە، سەرە ڕایی هەبوونی وەزارەتێك بە ناوی پلاندانان. هەر بۆیە لە سەرجەم کارەکانی حکومەت کاریگەیی ڕۆژو ەزامەندی لایەنی بەرامبەر کە کاربەدەستان حکومەت بە ئامانجی جێ بەجێکردنی مرامەکانی خەیان بە ئامانجی گەیشتن بەو ئامانجەی کە خەیان دەیانەوێت نەك دامەزراوەکانی حکومەت بە سەر دەرئەنجامی کارەکانیانەوە دیارە چونکە کاربەدەستانی ئەم هەرێمە ئیدی نازانم بۆوایان بە پلان نیە یان لە بنەچەدا پلان بوونی نیە بۆ بەجێکردنی کارەکان، هەر بۆیە دەبینین کاربەدەستانی یەکەمی حکومەت و وەزارەتەکان بە بێ لە بەرچاوگرتنی ئەرکی بەرپرسیارێتی بەرامبەر تاکەکانی ئەم هەرێمە دەست دەبەن بۆ سەرجەم کایەکانی حکومەت داری بە نموونە سندوقی خانەنیشینی فەرمانبەران کە ئەمە ڕۆژەیەك لە موچەی فەرمانبەران دەبێت بە ئێستاشەوە بۆ ئەم سندوقە کەچی تائێستا کەس نازانێت دەچێتە کێ وە چی لێدێت؟ هەر بۆیە دەبینین

کاتێك حکومەت توشی سادەترین قەیران دەبێت کاربەدەست بە بیانووی سەمینەوە لە بەرامبەر هاولاتیان بەشێوەیەکی تەموو مژاوی ئفلاس بوونی حکومەتەکەیان ڕادەگەینن بە بێ ئەوەی هەستی بەرپرسیارێتیان تێدابێت، هەکارێك بێت بێ دەستلەکارکێشانەوەی خەیان. کاتێك دەبینین بە سی ساڵ لە تەمەنی حکومەانی دەسلاتی کوردی کەچی خاوەنی هیچ سیویلەیەکی نقدی نەبێت بگرە زۆربەی ئاماژەکان بە سالبیش دەردەکەون. کەواتە ئەمەیە حکومەتداری ڕاژ کاتێك ماموستایانی وەزارەتی پەروەرد هاتنە سەرشەقامەکان بەو ئامانجەی کە ئەم دەستەی کومەگا عەرشی کورسیەکانیان هەنەلەرزنن بە بێ خوندنەوەیەکی زانستیانەو پلان بۆدانراو بەکو بەشێوەیەکی پیلان بۆدانراو موچەکەیان زیاد دەکەن و بگرە دەیخەنە سەرەتای لیستی مانگانەی موچەوە، هەمان کاریش ڕاست دەردەچێت کاتێ شەی نەگریسی داعش سەریی هەڵدا کەواتە پێشمەرگە پارزەری نیشتمانە ئاراستەی سەهمەکە کاربەدەستان بەلای ئەواندا شکایەوە، ئەم جوڵە پێکردنی ئاراستەی سەهمی بەرژەوەندیەکانی کاربەدەستان تا زەمەنی کرناش بەردەوامی هەیە. هەر بۆیە ئێستا کە دەبینین کەرتی تەندروستی و وەزارەتی ناخێ لە پێشەوەی لیستەکەی حکومەتدایە بگرە لە ئەگەری درژە کێشانی ئەم دەخە لیستی موچە بەم شێوەیەی لێدێت ئەمیش لە بەر ڕۆشنایی ئەوەی لە سەر زاری خەیانەوە بەتایبەتیش وەزیری ناوخێ کە دەڵێت داهاتی ناوخێ نزیك بێتەوە لە سفر کەواتە 250 ملیار دینار لە داهاتی ناوخێ کە حکومەت بێ موچە بەکاری دەهێنا کەم دەکات، لە بەرامبەر ئەوەشدا کاتی نەوت بەنزیکە 60 دۆلاری ئەمەریکی بوو وەزارەتی سامانە سروشتیەکان مانگانە 350 ملیاری بە شێوەیەکی نەگڕ دەخستە سەر حسابی وەزارەتی دارایی ئەی ئەگەر هاتوو نرخی نەوت بەنرخی ئەمڕی کەکەمترە لە 22 دۆلار لەم حاڵەتەدا دەبێت حکومەت پارە بدارت کەمپانیاکانی نەوت ئەویش بەهۆی جرێتی گرێبەستە نەوتیەکانی هەریم کەواتە دەگەینە ئەو ئەنجامە ئەم بێ پارەیەش لە داهاتی هەرێم ئەگەر سفر نەبێ کەواتە نزیکە لە سفر. ئەوەی دەمێنێتوە 21 ملیارەکەی هاوکاریەکانی حکومەتی ئەمریکایە کە ئەمیش کەمی کردووە بێ 8 ملیار دینار کەواتە حکومەتی هەرێم ئەوەی لە بەردەستیدایە تەنها ئەو 453 ملیارەکەی بغداد دە کە بەناویی موچەی مانگی سێ 2020 بەڵام حکومەتی هەرێم بێ دابەشکردنی موچەی مانگی دوانزدە هەندێ لە وەزارەتە بچوکەکانی پێ دابەش دەکات (بێجگە لە وەزارەتەکانی خوندنی باڵا و پەروەردە و اوقاف) ئەو باقیەیی دەمێنێتەوە دەدرێت وە بە موچەی مانگی یەکی وەزارەتی تەندروستی و ناوخێ چونکە بەرژەوەندی دەسلاتداران هەرێم تا ئێستا لە گەێ ئەم دوو وەزارەتەداییە ئەمەیە پیلانی دەسڵاتدارانی ئەم

هەرەمە نەك پلان.....

شاخەوان سەنگاوی
shaxewan.saed@gmail.com